

ปัญหาและแนวทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของ
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

โดย

นายวีระพงศ์ สุภเศรษฐ์ศักดิ์
รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ผู้บริหารสายงาน
สายงานธุรกิจขนาดใหญ่ ๒
บมจ.ธนาคารกรุงไทย

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๐-๒๕๖๑

บทคัดย่อ

เรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นายวิระพงศ์ สุขเศรษฐ์ศักดิ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของ SMEs โดยวัดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของนิติบุคคลไทย ๒) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของ SMEs โดยการทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก และศึกษาถึงผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเด็นของการเสียภาษีเงินได้ และ ๓) เสนอแนะแนวทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของ SMEs โดยจะทำการศึกษาเฉพาะนิติบุคคลที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือกรมพัฒนาธุรกิจการค้า โดยใช้จำนวนดอกเบี้ยจ่ายเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ มาวัดความเหลื่อมล้ำ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากรคือผู้ประกอบการทั้งหมดในประเทศไทยในช่วงปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ การวิจัยนี้ใช้ Gini Coefficient ในการวัดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง นิติบุคคลจดทะเบียน (บจ.) ใน ๑๓ อุตสาหกรรม จำนวน ๓๕๖,๐๓๖ บริษัท และใช้ข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนใน SET และ mai จำนวน ๖๓๗ บริษัท ในช่วงปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔ ในการศึกษาต้นทุนทางการเงินของบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก และใช้ข้อมูลงบการเงินของบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จากกรมการค้าภายในจำนวน ๑๖,๘๔๔ บริษัท ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔ เพื่อศึกษาประเด็นของการเสียภาษีเงินได้ ผลของงานวิจัยพบปัญหาความเหลื่อมล้ำในเกือบทุกธุรกิจ โดยกลุ่มการเงิน โทรคมนาคม และการผลิตมีความเหลื่อมล้ำมากที่สุด โดยอาจอธิบายได้ว่าปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากปัญหาเรื่องการเข้าถึงเงินกู้ และยังพบว่าอัตราดอกเบี้ยจ่ายที่แท้จริงในกลุ่มรายได้น้อย

สูงกว่ากลุ่มรายได้สูงในทุกอุตสาหกรรม และพบว่าบริษัทขนาดเล็กยังสามารถเพิ่มระดับการใช้หนี้สินเพื่อลดอัตราภาษีที่แท้จริงได้ ซึ่งอาจแสดงโดยนัยถึงความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงสร้างเงินทุนในบริษัทขนาดเล็ก และ/หรือ การไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ซึ่งสนับสนุนผลการศึกษาก่อนหน้า ที่ระบุว่าบริษัทที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนจะมีแนวโน้มในการเลี่ยงภาษีมากกว่า ซึ่งอาจกระทบต่อความมั่นคงของการคลังด้วย ดังนั้นภาครัฐควรเข้ามาช่วยเหลือเรื่องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของ SMEs โดยการเพิ่มการให้สินเชื่อผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เช่น ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ธสน.) และบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) รวมถึงผลักดันให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อแก่ SMEs มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังต้องให้การส่งเสริมการดำเนินธุรกิจของ SMEs โดย สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ควรทำหน้าที่ให้ความรู้กับ SMEs ในการผลักดันการดำเนินธุรกิจผ่าน Digital Platform ซึ่งจะช่วยลดต้นทุน เพิ่มช่องทางการขายแล้วยังเป็นการเสริมสร้างให้มีการเข้าถึงเงินทุนได้มากขึ้น ผู้ประกอบการเองก็ต้องมีการปรับตัว มีระบบบัญชีที่เชื่อถือได้ มีการใช้เงินทุนให้ถูกวัตถุประสงค์ด้วย

ABSTRACT

Title The Problems and Solutions of the Gap in Access to Credit for Small and Medium Enterprises (SMEs)

Field Economics

Name Werapong Suppasedsak **Course** NDC Class 60

The study has three main objectives 1) to study the gap in access to credit for SMEs by measuring the gap in revenue of limited companies; 2) to analyze factors influencing the determination of gap in access to credit for SMEs by measuring the difference in cost of fund between small and large companies to investigate on the inequality of access to credit in Thai commercial banking sector and to study the impact of the gap in income tax payment of non-listed companies; and 3) to propose the solutions to reduce the gap in access to credit for SMEs. This study will be conducted only on the juristic persons registered with the Stock Exchange of Thailand or Department of Business Development, Ministry of Commerce by using the amount of interest paid relative to assets as the annual data from the year 2007 to 2016 in measuring the gap. The study is a quantitative research on all companies in Thailand in 2007 to 2016. To study the gap in revenue, we use Gini Coefficient on a sampling of 396,036 limited companies and dividing them into 13 industry clusters. To measure the difference in cost of fund, we use a sampling of 637 companies listed on SET and MAI in 2010 to 2016. To study tax behavior of non-listed companies, we use a sampling of 16,844 companies in 2010 to 2016. The study indicates that the highest gaps in revenue between small companies and large companies are in Financial, Telecommunication and Manufacturing sector. The study indicates that access to fund is one of the biggest cause of that gap. The study shows that cost of fund in small companies are higher than that of large companies across all industries. It indicates that there are rooms for small companies to increase their leverage and enjoy the benefit of Tax Shield and that small companies are not efficient in managing their capital structures or they have limited access to credit. The result supported previous studies that claim companies with limit access to credit have higher tendency to avoid tax payment which is problematic to the government and its future revenue. Thus, the government should help reduce the gap by increasing its SMEs lending through specialized financial institutions such as SME Bank, EXIM Bank and TCG and by incentivize commercial banks to increase SMEs lending. To improve SMEs operation, the government through OSMEP can educate SMEs owners on Digital Platform that will reduce their costs and increase their sales which will eventually increase their access to credit. SMEs owners themselves can improve their access to credit by keeping a more credible financial statements and by being more disciplined in their use of funding.

คำนำ

รายงานผลการวิจัย เรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อศึกษาถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ และศึกษาถึงผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเด็นของการเสียภาษีเงินได้ และได้มีการเสนอแนะแนวทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณ พลอากาศโท สมชาย สังขมณี ที่ได้ช่วยให้คำชี้แนะ อนุเคราะห์ข้อมูล และช่วยในการประสานงาน ทำให้การวิจัยเป็นไปอย่างราบรื่น ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิจากทั้งภาครัฐและเอกชนหลายท่านที่ได้มาให้ความคิดเห็นที่มีคุณค่าแก่งานวิจัยนี้มาโดยตลอด สุดท้ายขอขอบคุณ นายเอกรินทร์ เลาจริยกุล ผู้ช่วยวิจัยที่มีส่วนช่วยทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานผลการวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจไม่มากนักน้อย ในการนำผลการวิจัยไปใช้หรือประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความเหมาะสม ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ต่อไป

(นายวีระพงศ์ ศุภเศรษฐ์ศักดิ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
คำอธิบายคำย่อ	ฅ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๓
สมมติฐานการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๓
คำจำกัดความ	๔
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๕
แผนยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นการลดความเหลื่อมล้ำ	๖
งานวิจัยที่ศึกษาการวัดปัจจัยที่กำหนดความเหลื่อมล้ำของภาคธุรกิจ	๘
งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน	๕
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๑๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๕
วิธีการวิจัย	๑๕
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๑๕
ตัวแปร และการวัดตัวแปร	๒๐
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๒๑
การเก็บรวบรวมข้อมูล	๒๒
การวิเคราะห์ข้อมูล	๒๓
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๒๕
การวัดความเหลื่อมล้ำและการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเหลื่อมล้ำใน	
ผู้ประกอบการนิติบุคคล	๒๕
การทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก	๓๗
ผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำในแง่ของการจัดการต้นทุนทางภาษี	๔๑
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๔๕
สรุป	๔๕
อภิปรายผล	๔๖
ข้อเสนอแนะ	๔๗
บรรณานุกรม	๔๘
ประวัติย่อผู้วิจัย	๕๐

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๔-๑ ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคล	๓๒
๔-๒ ผลการทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ผ่าน Fixed Effect Panel Data Regression	๓๕
๔-๓ ผลการทดสอบต้นทุนทางภาษีระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ผ่าน Fixed Effect Panel Data Regression	๔๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒-๑ แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย	๑๗
๔-๑ ค่า Gini Coefficient รวมทุกประเภทธุรกิจ	๒๗
๔-๒ ค่า Gini Coefficient ของธุรกิจเกษตรและประมง เหมืองแร่ และการผลิต	๒๘
๔-๓ ค่า Gini Coefficient ของธุรกิจไฟฟ้า ประปา และก่อสร้าง	๒๙
๔-๔ ค่า Gini Coefficient ของธุรกิจค้าส่ง/ค้าปลีก ขนส่ง และ โรงแรมและภัตตาคาร	๓๐
๔-๕ ค่า Gini Coefficient ของธุรกิจสื่อสาร/โทรคมนาคม ตัวกลางทางการเงิน อสังหาริมทรัพย์ และกิจกรรมเฉพาะทาง	๓๑
๔-๖ ระดับหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (NCL/TA) ของนิติบุคคล	๓๓
๔-๗ ระดับหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (NCL/TA) ของนิติบุคคล แยกตามขนาด	๓๔
๔-๘ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (D/E Ratio) ของนิติบุคคล แยกตามขนาดทรัพย์สิน	๓๕
๔-๙ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (D/E Ratio) ของนิติบุคคล แยกตามขนาด	๓๖
๔-๑๐ อัตราดอกเบี้ยจ่ายที่แท้จริง (Effective Interest Rate) ของนิติบุคคล แยกตามขนาด	๓๗

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความมั่นคงของประเทศ เป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญที่สุดของผู้นำหรือผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายในทุกประเทศ ทั้งความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจที่บรรดารัฐบาลให้ความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลกับความมั่นคงด้านอื่นๆ ซึ่งหากเศรษฐกิจเติบโตอย่างมั่นคงและเข้มแข็ง ก็จะช่วยหนุนสถานการณ์ทางการเมืองและสังคมให้มีความมั่นคงตาม ในทางกลับกัน หากเศรษฐกิจอ่อนแอและขาดเสถียรภาพ ก็อาจจะส่งผลให้เกิดความวุ่นวายทางการเมือง และปัญหาสังคมตามมา

ดังนั้น การสร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจ จึงมีความสำคัญอย่างมากในการบริหารประเทศ จึงจำเป็นต้องเข้าใจ โครงสร้างเศรษฐกิจ เพื่อให้การกำหนดนโยบายต่างๆ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ สำหรับเศรษฐกิจของประเทศไทย ก็ประกอบไปด้วยหน่วยธุรกิจต่างๆ หลากหลายประเภท ที่ช่วยกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เติบโต ซึ่งหน่วยธุรกิจหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย คือ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สะท้อนจากจำนวนผู้ประกอบการ SMEs ในปี ๒๕๕๕ ที่มีมากกว่า ๓ ล้านราย ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ ๕๕.๘๕ ของผู้ประกอบการทั้งหมด ทั้งยังเป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญที่สุด เนื่องจากมีการจ้างงานราว ๑๑.๑๕ ล้านคน หรือร้อยละ ๓๘.๔๘ ของการจ้างงานรวมทั้งประเทศ ขณะที่ GDP ของ SMEs มีมูลค่า ๖.๐ ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๔๒.๒ ของ GDP รวมทั้งประเทศ ดังนั้น การส่งเสริมการดำเนินธุรกิจ เพิ่มความแข็งแกร่ง สนับสนุนศักยภาพในการแข่งขัน รวมถึงการแก้ปัญหาหรือลดอุปสรรคต่างๆ ในภาคธุรกิจ SMEs จึงเป็นโจทย์สำคัญยิ่งในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศของผู้กำหนดนโยบาย

อย่างไรก็ดี SMEs ไทย แม้จะมีความสำคัญอย่างมากกับระบบเศรษฐกิจไทย แต่กลับต้องดำเนินธุรกิจท่ามกลางอุปสรรคต่างๆ จำนวนมาก อาทิ การแข่งขันที่รุนแรงทั้งจากผู้ประกอบการรายใหญ่และระหว่าง SMEs ด้วยกันเอง การถูกคุกคามโดยธุรกิจสมัยใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีสูงกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จุดอ่อนสำคัญของ SMEs คือมีเงินทุนต่ำ ทำให้เกิดข้อจำกัดในการคิดค้นนวัตกรรม/เทคโนโลยีใหม่ การปรับปรุงคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการ การขยายธุรกิจ รวมถึงการดำรงสภาพคล่องที่เพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะในยามวิกฤตหรือขาดสภาพคล่อง ท่ามกลางกระแสความผันผวนของเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศที่ยากจะหลีกเลี่ยง ซึ่งธุรกิจ SMEs ส่วนใหญ่มักต้องเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน (Financial Constraints) เนื่องจากต้นทุนของธนาคารในการประเมินความเสี่ยงมีมูลค่าสูง การขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน การไม่มีประวัติการกู้ยืมหรือมีประสบการณ์/อายุบริษัทน้อย ทำให้ต้นทุนทางการเงินของ SMEs สูงเกินกว่าระดับความเสี่ยงที่แท้จริงของธุรกิจ ซึ่งเป็นอุปสรรค และอาจซ้ำเติมความเปราะบางของธุรกิจ SMEs ซึ่งท้ายที่สุดจะส่งผลกระทบต่อเนื่องต่อระดับการลงทุน และการบริโภคภาคเอกชนของประเทศ

จากความสำคัญของการเข้าถึงเงินทุนของธุรกิจ SMEs นำไปสู่ความจำเป็นที่จะต้องศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในหลากหลายมิติ เพื่อการดำเนินนโยบายที่เหมาะสมและรอบด้าน อาทิ การศึกษาสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของภาคธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากดัชนีชี้วัดต่างๆ ตลอดจนความเหลื่อมล้ำที่แตกต่างกันในแต่ละขนาดธุรกิจและประเภทอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องศึกษาสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำเหล่านั้น รวมถึงผลที่ตามมา จากการศึกษาเชิงประจักษ์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ศึกษาถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยวัดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของนิติบุคคลไทย
๒. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยการทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เพื่อศึกษาถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนในระบบธนาคาร

พาณิชย์ และศึกษาถึงผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเด็นของการเสียภาษีเงินได้

๓. เสนอแนะแนวทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งทำการศึกษาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ของนิติบุคคลไทย โดยจะทำการศึกษาเฉพาะนิติบุคคลที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ เนื่องจากมีการเปิดเผยข้อมูลงบการเงินตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ/หรือกระทรวงพาณิชย์ โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์จะเป็นข้อมูลจากงบการเงินรายบริษัทของบริษัทจดทะเบียน ซึ่งเป็นข้อมูลรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๘ ที่รวบรวมไว้โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยข้อมูลที่จะนำมาใช้วัดการเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ของนิติบุคคลไทย คือ จำนวนดอกเบี้ยจ่ายเมื่อเทียบกับสินทรัพย์

สมมติฐานการวิจัย

การศึกษการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้ระหว่างผู้ประกอบการนิติบุคคลไทย และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ของนิติบุคคลไทยจะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำ โดยหากผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่าย จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำลง นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างของต้นทุนทางการเงินระหว่างนิติบุคคลขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก โดยนิติบุคคลขนาดใหญ่มีแนวโน้มจะมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำกว่านิติบุคคลขนาดเล็ก เนื่องจากนิติบุคคลขนาดเล็กจะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนมากกว่า ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเนื่องต่อการจัดโครงสร้างเงินทุนซึ่งจะวัดที่จากอัตราภาษีจ่ายที่แท้จริงของบริษัทเล็กจะมีแนวโน้มสูงกว่าบริษัทขนาดใหญ่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ จะทำให้ทราบว่า

๑. นิติบุคคลไทยแต่ละขนาดมีความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ รวมถึงการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากระบบธนาคารพาณิชย์หรือไม่

๒. สามารถทราบถึงทิศทางหรือแนวโน้มของความเหลื่อมล้ำดังกล่าวว่ามีลักษณะที่ดีขึ้นหรือแย่ลงในแต่ละอุตสาหกรรม

๓. สามารถทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความเหลื่อมล้ำระหว่างนิติบุคคลแต่ละขนาด

๔. เป็นแนวทางให้สถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐบาล และภาคเอกชน รวมถึงธนาคารพาณิชย์ ธนาคารต่างชาติ และธนาคารเฉพาะกิจ ที่เป็นแหล่งเงินทุนสำคัญของภาคธุรกิจไทย รวมถึงธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแล ได้ตระหนักถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำ ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจ รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยการศึกษาครั้งนี้จะเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมออกมาตรการเพื่อสร้างความเท่าเทียมให้กับทุกภาคส่วน

คำจำกัดความ

ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุน หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน/ การได้รับอนุมัติสินเชื่อของหน่วยธุรกิจที่มีความแตกต่างกัน หรือมีต้นทุน/ความยากง่ายในการเข้าถึงเงินทุนไม่เท่ากัน

ระบบธนาคารพาณิชย์ไทย หมายถึง ธนาคารพาณิชย์ที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย ทั้งธนาคารพาณิชย์ไทย ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ และธนาคารเฉพาะกิจ

นิติบุคคลไทย หมายถึง นิติบุคคลที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ/หรือ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ มีการทบทวนวรรณกรรมและบทวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความเหลื่อมล้ำ อาทิ ร่างแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๕) ที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ ของประเทศไทย งานวิจัยที่ศึกษาการวัดปัจจัยที่กำหนดความเหลื่อมล้ำของภาคธุรกิจ คือ งานศึกษาของ Heshmati (2004) ที่มีการนำ Gini Coefficient มาประยุกต์ใช้ในการวัดความเหลื่อมล้ำ รวมถึงงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน อาทิ งานศึกษาของ Paulson and Townsend (2004, 2005) ที่ทำการศึกษาปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจและครัวเรือนไทย การศึกษาของ Thorsten Beck, Asli Demirguc-Kunt and Vojislav Maksimovic (2006) ที่ทำการศึกษาว่าธุรกิจขนาดใหญ่และ SMEs จะได้รับผลกระทบจากข้อจำกัดต่างๆ ทั้งในด้านการเงิน ด้านกฎหมาย และด้านการคอร์รัปชัน แตกต่างกันหรือไม่ การศึกษาของ Thorsten Beck, Asli Demirguc-Kunt, Maria Soledad Martinez Peria (2008) ที่ศึกษาเปรียบเทียบการให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์แก่ธุรกิจ SMEs และธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งพบความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้น การศึกษาของ Chaiyuth Punyasavatsut (2011) ที่พบปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของธุรกิจ SMEs ที่ต้องเผชิญกับต้นทุนดอกเบี้ยที่สูงกว่า และเข้าถึงสินเชื่อได้ยากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ขณะที่การศึกษาของ Hubbard (1998) และ Ayyagari, Demirguc-Kunt and Maksimovic (2006) พบว่าภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการเข้าถึงเงินทุน จะได้รับแรงกดดันทั้งในด้านการลงทุนใหม่ และการอยู่รอดของธุรกิจ ทั้งยังส่งผลต่อเนื่องให้เศรษฐกิจเติบโตได้ต่ำกว่าระดับศักยภาพ อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ Demirguc-Kunt and Maksimovic (1998) พบว่าอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาคธุรกิจสามารถลดทอนได้จากการพัฒนาของระบบการเงิน และทำให้ภาคธุรกิจและภาคครัวเรือนเข้าถึงเงินทุนได้มากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาระบบ Credit Scoring เพื่อใช้ในการพิจารณาสินเชื่อ จะช่วยให้ผู้ประกอบการ SMEs เข้าถึงสินเชื่อได้มากขึ้นตามการศึกษาของ Frame, Srinivasan and Woosley (2001) พบว่าระบบ Credit Scoring มีผลทำให้ผู้ประกอบการ SMEs เข้าถึงสินเชื่อได้มากขึ้น

และการศึกษาของเซาว์ เก่งชน และคณะ (๒๕๕๗) ที่ทำการศึกษาเรื่อง “การลดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย” ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้นำมาปรับปรุง เพื่อให้ผลการศึกษามีความสมบูรณ์มากขึ้น

แผนยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นการลดความเหลื่อมล้ำ

ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ได้มีการระบุถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยว่าเป็นปัญหาที่รัฐบาลยอมรับว่ามีความสำคัญและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ ทั้งยังเป็นปัญหาระดับรากฐานที่ส่งผลกระทบต่อทั้งปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ความแตกแยกของสังคม ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง เพื่อเป็นการสร้างความเสมอภาค ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยระบุว่าประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำในหลายปัจจัย อาทิ

๑. ปัจจัยความเหลื่อมล้ำ

๑.๑ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ แม้ที่ผ่านมาประเทศไทยจะสามารถลดสัดส่วนคนจนจากร้อยละ ๖๕.๑๗ ในปี ๒๕๓๑ เหลือเพียงร้อยละ ๗.๒ ในปี ๒๕๕๘ แต่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่วัดจากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ (Gini coefficient) กลับลดลงจาก ๐.๔๗๘ เหลือ ๐.๔๔๕ ในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งยังคงอยู่ในระดับสูง ทั้งยังพบการกระจุกตัวของรายได้ โดยในปี ๒๕๕๘ ประชากรกลุ่มที่รวยที่สุดมีรายได้สูงกว่าประชากรกลุ่มที่จนที่สุดมาก

๑.๒ ความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดินสูงมาก โดยประชากรกลุ่มที่รวยที่สุด ๑๐% แรก ถือโฉนดที่ดินสูงกว่าประชากรกลุ่มที่จนที่สุด ๑๐% แรก ถึง ๘๕๓.๖๔ เท่า อีกทั้งประชากรกลุ่มที่รวยที่สุดมีมูลค่าเงินฝากสูงกว่า และมีสัดส่วนหนี้สินต่อรายได้ต่ำกว่าประชากรกลุ่มที่จนที่สุด

๑.๓ ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงบริการทางสังคมและโครงสร้างพื้นฐาน โดยพบความเหลื่อมล้ำทั้งการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขในส่วนของกระจายบุคลากรและทรัพยากรทางการแพทย์, การเข้าถึงบริการด้านการศึกษา ซึ่งประชากรกลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า จะมีโอกาสในการเข้าเรียนต่อที่สูงกว่าประชากรกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า ทั้งยังพบความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา การเข้าถึงสวัสดิการสังคม โดยแรงงานนอกระบบได้รับความ

คุ้มครองด้านแรงงานต่ำกว่าแรงงานที่อยู่ในระบบมาก การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ที่พบความล่าช้าของกฎหมาย การไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดจริงจัง รวมถึงความล่าช้าของระบบบริหารงานราชการ และการเลือกปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม และการหลอมน้ำในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งความหลอมน้ำในการเข้าถึงไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์เคลื่อนที่ รวมถึงอินเทอร์เน็ต

ทั้งนี้ ตามร่างยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ได้ระบุแนวทางการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ดังนี้

๒. แนวทางการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ

๒.๑ เพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเปราะบางประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้

ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ และมีอาชีพ โดยขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรกลุ่มเปราะบางๆ ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล สร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินของตนเองและยกระดับรายได้ กำหนดนโยบายการคลังเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพิ่มการจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มเปราะบางประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุดอย่างเพียงพอและเหมาะสม

๒.๒ กระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง โดยส่งเสริมให้มีการกระจายการบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้นระหว่างพื้นที่ บริหารจัดการการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เร่งรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้แรงงานนอกระบบตระหนักถึงประโยชน์ของการสร้างหลักประกันในวัยเกษียณและประโยชน์จากระบบประกันสังคม ส่งเสริมและจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมให้ประชากรกลุ่มต่างๆ ปรับปรุงปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ รวมทั้งกฎหมาย กฎระเบียบให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม

๒.๓ เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ พัฒนาเศรษฐกิจ

ชุมชน สนับสนุนการให้ความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงิน สนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ บริการ และการจัดการทรัพยากรในชุมชน

๓. เป้าหมายที่ช่วยผลักดันเศรษฐกิจไทยเติบโต ทั้งนี้ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติด้านการแข่งขันได้วาง ๔ เป้าหมายที่จะช่วยผลักดันเศรษฐกิจไทยเติบโต อันจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในประเทศ ดังนี้

๓.๑ ไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่มีรายได้ต่อหัวมากกว่า ๑๕,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อปี ภายใน ๒๐ ปี

๓.๒ อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือ GDP ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕ ในช่วง ๒๐ ปี

๓.๓ ผลผลิตภาพการผลิตรวม หรือ TFP ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓

๓.๔ ความสามารถในการแข่งขัน ประเทศไทยอยู่ในอันดับ ๑ ใน ๒๐ ของการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ International Institute for Management Development หรือ IMD

งานวิจัยที่ศึกษาการวัดปัจจัยที่กำหนดความเหลื่อมล้ำของภาคธุรกิจ

การศึกษาของ Heshmati (2004) ภายใต้วหัวข้อ “Inequalities and Their Measurement” ระบุว่าวิธีการวัดความเหลื่อมล้ำที่นิยมคือการใช้ Lorenz Curve หรือ Gini Coefficient ซึ่งในงานศึกษานี้จะใช้ Gini Coefficient มาประยุกต์ใช้ในการวัดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างผู้ประกอบการนิติบุคคลจดทะเบียน (บจ.) ในแต่ละอุตสาหกรรมแบ่งตามกิจกรรมหลักหมวดแรก (TSIC-๑) โดยจะใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลกรมการค้าภายในจำนวน ๓๕๖,๐๓๖ บริษัท จาก ๑๓ หมวดกิจกรรมหลัก ในช่วงปี ๒๕๕๐ – ๒๕๕๕ ในการคำนวณค่า Gini Coefficient

เนื่องจาก Gini Coefficient จะเป็นการคำนวณพื้นที่เหนือและใต้ Lorenz Curve ซึ่งในการศึกษานี้จะประมาณค่า Gini Coefficient จากการแบ่งช่วงรายได้เป็น ๑๐ ช่วง (Deciles) และคำนวณดังนี้

$$GINI = 1 - \sum (\% \text{ income share}_i \times w_i) \quad (๑)$$

โดย;

$$W_i = 0.1 + \left(2 \times \frac{(10-i)}{10} \right),$$

$$i = i^{\text{th}} \text{ Decile}$$

หลังจากได้ค่า Gini Coefficient รายปีของแต่ละอุตสาหกรรมจะทำการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเหลื่อมล้ำของอุตสาหกรรม โดยจะใช้ข้อมูล Gini Coefficient จาก ๑๓ อุตสาหกรรม ในช่วงระยะเวลา ๑๐ ปี (๒๕๕๐ – ๒๕๕๙) ผ่านแบบจำลองดังนี้

$$Gini_{i,t} = \alpha + \beta_1 \text{ Operating Margin}_{i,t} + \beta_2 \text{ PGDP}_{i,t} + \beta_3 \frac{NCL}{TA}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (๒)$$

โดยตัวแปรสัดส่วนหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (NCL/TA) จะสะท้อนถึงการเข้าถึงเงินกู้ยืมว่ามีผลต่อความเหลื่อมล้ำหรือไม่ หากค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรดังกล่าวมีค่าเป็นลบอย่างมีนัย เราจะสามารถสรุปได้ว่าการใช้หนี้สินในสัดส่วนที่สูงขึ้นมีนัยต่อการลดความเหลื่อมล้ำในอุตสาหกรรม ดังนั้นจึงจัดเป็นตัวแปรที่ใช้วัดระดับความสามารถในการเข้าถึงเงินกู้ยืมได้ ขณะที่ตัวแปรอัตรากำไรจากการดำเนินงาน (Operating Margin) จะใช้วัดระดับการทำกำไรของแต่ละอุตสาหกรรม ซึ่งจะคำนวณโดยนำ กำไรจากการดำเนินงานของอุตสาหกรรมต่อยอดขายของอุตสาหกรรม และข้อมูล GDP ในแต่ละภาคการผลิต (PGDP) จะใช้เป็นตัวแปรควบคุมเพื่อสะท้อนการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยรวม

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

จากการทบทวนวรรณกรรมในงานศึกษาวิจัยต่างๆ ซึ่งมีการศึกษาถึงสาเหตุของข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน เป็นผลมาจากความไม่สมมาตรของตลาด ทั้งปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูล (Asymmetric Information) การรับรู้ข้อมูลที่ไม่เท่ากันระหว่างผู้ให้กู้เงินและผู้กู้เงิน การมีอำนาจเหนือตลาดของผู้ให้กู้ และต้นทุนในการทำธุรกรรม ซึ่งทำให้ภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการเข้าถึงเงินทุน จะได้รับแรงกดดันทั้งในด้านการลงทุนใหม่ (Hubbard (1998)) และการอยู่รอดของธุรกิจ (Ayyagari, Demirguc-Kunt and Maksimovic (2006)) อันนำไปสู่การเติบโตต่ำกว่าระดับศักยภาพของเศรษฐกิจในท้ายที่สุด อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวสามารถถูกลดทอนได้จากการพัฒนาของระบบการเงิน และทำให้ภาคธุรกิจและภาคครัวเรือนเข้าถึงเงินทุนได้มากขึ้นตามการศึกษาของ Demiguc-Kunt and Maksimovic (1998) โดยพิจารณาผ่านเครื่องชี้ อาทิ สาขา เอทีเอ็ม จำนวนบัญชีเงินฝากและบัญชีเงินให้สินเชื่อ และเมื่อพิจารณาที่นวัตกรรมทางการเงินตามการศึกษาของ Frame, Srinivasan and Woosley (2001) พบว่าระบบ Credit Scoring มีผลทำให้ผู้ประกอบการ SMEs เข้าถึงสินเชื่อได้มากขึ้น

Paulson and Townsend (2004, 2005) ได้ทำการศึกษาปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจและครัวเรือนไทย พบว่าผู้ประกอบการขนาดเล็กของไทยมีเงินทุนเริ่มต้นจากการออม หรือเงินกู้ยืมจากครอบครัวหรือคนรู้จักมากกว่าจะใช้เงินทุนจากตัวกลางทางการเงินอย่างธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อ ทำให้ครัวเรือนที่มีความมั่งคั่งสะสม (Wealth) สูงมีแนวโน้มที่จะเป็นเจ้าของกิจการมากกว่าครัวเรือนที่มีความมั่งคั่งสะสมต่ำ

อย่างไรก็ดี อุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกของไทยมีแนวโน้มบรรเทาหลังจากพัฒนาการของตัวกลางทางการเงินในช่วงหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ อันประกอบด้วย ๓ ปัจจัยหลัก ได้แก่

๑. เศรษฐกิจที่ฟื้นตัว เนื่องจากทางการไทยได้ปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนมาเป็นแบบลอยตัวภายใต้การจัดการเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๐ ที่ช่วยฟื้นการส่งออกให้กลับมาเป็นเครื่องยนต์หลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และส่งผลบวกต่อเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

ทั้งยังมีการใช้นโยบายการเงินและการคลังกระตุ้นเศรษฐกิจ ทำให้เศรษฐกิจไทยกลับเข้าสู่เส้นทางการฟื้นตัว ซึ่งเป็นการปูรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับรองรับการปฏิรูปกติกาและธุรกิจในอนาคต

๑๑

สถาบันการเงินให้ประสบผลสำเร็จตามมา และทำให้สถานะทางเศรษฐกิจของภาคธุรกิจและครัวเรือนทยอยปรับตัวดีขึ้น

๒. การเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์และการกำกับดูแลสถาบันการเงินไทย อาทิ การออก พ.ร.บ. ล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๑ การจัดตั้งเครดิตบูโร ๒ แห่งปี ๒๕๔๒ และการออก พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. ๒๕๔๕ ทั้งนี้ช่วงที่การเปลี่ยนแปลงมาตรการเห็นผลต่อการพัฒนาการของระบบการเงินที่ชัดเจน คือ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ หรือหลังจากการใช้แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่ ๑ (๒๕๔๗-๒๕๕๑)

๓. ความพยายามของธนาคารพาณิชย์ในการปรับปรุงรูปแบบธุรกิจและการดำเนินงาน ที่ธนาคารพาณิชย์ต้องสร้างสมดุลระหว่างการเพิ่มผลตอบแทนให้ผู้ถือหุ้นและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งหลังการประเมินผลตอบแทนหลังหักค่าความเสี่ยงแล้ว (RAROC) พบว่าการปล่อยสินเชื่อให้ลูกค้า SMEs และ รายย่อย สามารถสร้างผลตอบแทนในระดับสูง จึงหันมาให้น้ำหนักกับกลุ่มลูกค้าดังกล่าวมากขึ้น

Thorsten Beck, Asli Demirguc-Kunt and Vojislav Maksimovic (2006) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "Financial and Legal Constraints to Growth: Does Firm Size Matter?." ซึ่งเป็นการศึกษาถึงผลกระทบจากข้อจำกัดในด้านการเงิน ด้านกฎหมาย และด้านการคอร์รัปชัน ที่มีต่อการเติบโตของธุรกิจ และผลกระทบดังกล่าวมีความแตกต่างกันระหว่างธุรกิจขนาดใหญ่และ SMEs หรือไม่ รวมถึงผลกระทบที่มีต่อธุรกิจในประเทศที่มีระดับการพัฒนาทางด้านระบบการเงิน และระบบกฎหมายที่ไม่เท่ากัน มีความแตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้ข้อมูลจากการทำแบบสอบถามธุรกิจทั่วโลกกว่า ๔,๐๐๐ แห่ง ใน ๕๔ ประเทศ ซึ่งเป็นผู้ประกอบการ SMEs กว่าร้อยละ ๘๐

ผลการศึกษาพบว่าข้อจำกัดทั้ง ๓ ด้านดังกล่าว ส่งผลกระทบเชิงลบต่อการเติบโตของธุรกิจ แต่ข้อจำกัดในด้านการคอร์รัปชันส่งผลกระทบน้อยกว่าด้านการเงินและกฎหมาย ขณะที่ปัจจัยด้านการเงินที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของธุรกิจ อาทิ หลักทรัพย์ค้ำประกัน ขึ้นตอนด้านเอกสารและกฎระเบียบที่เข้มงวดของธนาคาร ดอกเบี้ยกู้ยืมที่อยู่ในระดับสูง การมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธนาคาร และการขาดสภาพคล่องของธนาคาร

อย่างไรก็ดี เครื่องชี้ด้านการเข้าถึงสินเชื่อระยะยาวกลับไม่พบความสัมพันธ์กับการเติบโตของธุรกิจมากนัก สำหรับปัจจัยด้านกฎหมายที่แม้ภาพรวมจะมีความสำคัญและส่งผลกระทบ

๑๒

ต่อการเติบโตของธุรกิจ แต่หากลงรายละเอียดจะพบว่าธุรกิจต่างๆสามารถดำเนินไปได้ท่ามกลางอุปสรรคทางกฎหมาย และแม้ระบบกฎหมายที่พัฒนาแล้วจะส่งผลกระทบต่อผลการสำรวจ แต่กลับไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงต่อการเติบโตของธุรกิจได้นอกจากนี้ ยังพบว่าธุรกิจที่อาศัยทุนจากภายนอกและอยู่ในประเทศที่ระบบการเงินและกฎหมายมีการพัฒนามากกว่า จะมีการเติบโตดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Demircuc-Kunt and Maksimovic (1998) สำหรับเครื่องชี้ย่อยด้านการคอร์รัปชัน อาทิ การทุจริตของเจ้าหน้าที่ธนาคาร การเสียเวลาติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐของผู้บริหาร ส่งผลให้ธุรกิจการเติบโตชะลอลงชัดเจนกว่าเครื่องชี้ย่อยด้านคอร์รัปชันอื่นๆ

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่าธุรกิจขนาดเล็กเป็นธุรกิจที่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุดในทุกๆ ข้อจำกัด โดยเฉพาะด้านการเงิน ในขณะที่ธุรกิจขนาดใหญ่มีเพียงด้านอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในระดับสูงที่ส่งผลกระทบแต่ก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนการพัฒนากระบวนการเงิน กฎหมายและการลดระดับคอร์รัปชันจะช่วยบรรเทาผลกระทบต่อธุรกิจในทุกขนาด โดยเฉพาะกับธุรกิจขนาดเล็กที่เห็นผลชัดเจนที่สุด

จึงสรุปได้ว่า ข้อจำกัดทั้ง ๓ ด้าน ล้วนส่งผลกระทบต่อการเติบโตของธุรกิจ แต่ผลกระทบจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับขนาดของธุรกิจเป็นสำคัญ ซึ่งธุรกิจขนาดเล็กได้รับผลกระทบกับข้อจำกัดทุกๆด้าน และหากวัดด้วยระดับของการพัฒนาระบบการเงิน กฎหมายและการคอร์รัปชันของแต่ละประเทศจะพบว่า ธุรกิจที่ประกอบการในประเทศที่ระบบดังกล่าวยังไม่พัฒนาจะได้รับผลกระทบจากข้อจำกัดต่าง ๆ มากกว่าประเทศที่มีการพัฒนาแล้ว แต่หากมีการพัฒนาเกิดขึ้นจะช่วยบรรเทาผลกระทบต่อธุรกิจขนาดกลางและเล็กได้บ้าง ซึ่งหากเน้นในรายละเอียดของแต่ละข้อจำกัด เริ่มด้วยด้านการเงิน จะพบว่าความยากลำบากในการติดต่อประสานงานกับธนาคารเกิดจากข้อจำกัดในด้านงานเอกสาร กฎระเบียบข้อบังคับที่เข้มงวดของทางธนาคาร ความต้องการหลักทรัพย์ค้ำประกัน รวมถึงการมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับธนาคาร จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจ ขณะที่ข้อจำกัดย่อยด้านกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ ได้แก่ การจ่ายเงินใต้โต๊ะ และการเสียเวลาของผู้บริหารระดับสูงในการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ อย่างไรก็ตาม การใช้นโยบายสำคัญต่างๆของ

สถาบันเพื่อการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ล้วนมุ่งเน้นและใช้ทรัพยากรจำนวนมากหนุน
ผู้ประกอบการในกลุ่ม SMEs เนื่องจากเชื่อว่า การพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs มีความสำคัญ

๑๓

อย่างมากต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจและการลดความยากจนของประชากรในประเทศ อีกทั้ง
ผู้ประกอบการ SMEs ยังเป็นกลุ่มที่ได้านิสงส์จากการพัฒนาระบบการเงิน และการลดลง
ของการคอร์รัปชันมากที่สุด

Thorsten Beck, Asli Demirguc-Kunt, Maria Soledad Martinez Peria (2008)
ได้ทำการศึกษาถึงการให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ต่อธุรกิจ SMEs ทั่วโลกภายใต้หัวข้อ
“Bank Financing for SMEs around the world” โดยรวบรวมข้อมูลจาก ๕๑ ธนาคารใน ๔๕
ประเทศ โดยเฉพาะ SMEs Bank ของประเทศออสเตรเลีย บราซิล อินเดีย เนเธอร์แลนด์
โปแลนด์ ประเทศไทย อังกฤษ สหรัฐฯ อาร์เจนตินา ชิลี โคลัมเบีย และเซอร์เบีย โดย
เปรียบเทียบระหว่างการให้สินเชื่อของธนาคารแก่ธุรกิจ SMEs และธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่ง
พบว่าในมุมมองของธนาคาร ธุรกิจ SMEs เป็นธุรกิจที่ทางธนาคารสามารถสร้างผลกำไรได้
สูงสุด ธนาคารในทุกประเทศจึงมีหน่วยงานสำหรับ SMEs โดยเฉพาะ และมีความพร้อมใน
การขายผลิตภัณฑ์การเงินต่าง ๆ ผ่านช่องทางสาขาย่อย แต่การอนุมัติสินเชื่อจะพิจารณาจาก
ส่วนกลางเท่านั้น และมีการใช้ Scoring Model ประกอบการพิจารณาสินเชื่อสำหรับธุรกิจ
SMEs อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะธนาคารสาขาต่างประเทศ ทั้งยังยอมรับอสังหาริมทรัพย์
เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันมากกว่าธนาคารประเภทอื่นๆ ขณะที่ธนาคารในประเทศกำลัง
พัฒนาจะอาศัยประวัติการกู้ยืมในอดีต และลักษณะนิสัยของเจ้าของธุรกิจเป็นองค์ประกอบ
สำคัญในการอนุมัติสินเชื่อ ทั้งยังให้ความสำคัญกับอสังหาริมทรัพย์ในการค้ำประกันของ
ธุรกิจ SMEs น้อยกว่าธนาคารในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว สะท้อนว่าธนาคารให้ความสำคัญ
กับความสัมพันธ์กับลูกค้าเก่าที่มีความภักดี (Brand Loyalty) มากเป็นพิเศษ

อย่างไรก็ดี ผลการศึกษายังพบว่าในภาพรวมธนาคารปล่อยสินเชื่อให้แก่ธุรกิจ
SMEs ในอัตราส่วนที่น้อยกว่า แต่กลับคิดดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมแพงกว่าเมื่อเทียบกับการ
ปล่อยสินเชื่อแก่ธุรกิจขนาดใหญ่ ขณะเดียวกันธนาคารก็ประสบกับหนี้ด้อยคุณภาพ (NPL)
จากการปล่อยสินเชื่อให้แก่ธุรกิจ SMEs มากกว่าเช่นกัน นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างอย่าง
ชัดเจนระหว่างธนาคารในประเทศกำลังพัฒนากับประเทศพัฒนาแล้ว คือ ธนาคารในประเทศ
กำลังพัฒนาจะมีสัดส่วนการปล่อยสินเชื่อเพื่อการลงทุนน้อยกว่า แต่คิดดอกเบี้ยและ

ค่าธรรมเนียมสูงกว่า ซึ่งสะท้อนถึงความยากลำบากในการเข้าถึงสินเชื่อของธุรกิจ จะขึ้นอยู่กับขนาดและระดับการพัฒนาของประเทศ หรือกล่าวได้ว่าสภาพแวดล้อมในการปล่อย

๑๔

สินเชื่อมีความสำคัญมากกว่าขนาดของธุรกิจ หรือประเภทของธนาคารในการอนุมัติสินเชื่อแก่ธุรกิจ SMEs

Chaiyuth Punyasavatsut (2011) ได้ทำการศึกษาถึงปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของธุรกิจ SMEs และองค์ประกอบที่จะทำให้ธุรกิจ SMEs ในภาคการผลิตไทยเข้าถึงเงินทุนได้มากขึ้นภายใต้หัวข้อ (SME Access to Finance in Thailand) ซึ่งพบว่าแม้ในช่วงที่ผ่านมารัฐบาลจะพยายามออกนโยบายส่งเสริมธุรกิจ SMEs ทั้งการตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ในปี ๒๕๔๓ ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (SME Bank) ในปี ๒๕๔๕ และมี สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) เป็นหน่วยงานสนับสนุนด้านการลงทุน ซึ่งช่วยให้การเข้าถึงเงินทุนของธุรกิจ SMEs เพิ่มขึ้น อาทิ ในปี ๒๕๔๕ มีผู้ประกอบการ SMEs ๕๘๒ รายได้รับการส่งเสริมการลงทุน วงเงินรวม ๓๐,๑๓๕ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕ ของวงเงินทั้งหมด ทั้งยังมีมาตรการหนุนาการเข้าถึงเงินทุนของ SMEs อาทิ การค้ำประกันเงินกู้ และการลดอัตราดอกเบี้ย แต่มีผู้ประกอบการรายเล็กในประเทศเพียงร้อยละ ๔๐ ที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ขณะที่ผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกรายเล็กเข้าถึงเงินทุนได้เพียงร้อยละ ๕๘ (รพท., ๒๕๕๒) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างอุปสงค์และอุปทานของการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของ SMEs ไทย ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ สถาบันการเงินไทยเริ่มหันมาปล่อยสินเชื่อให้แก่ธุรกิจขนาดเล็กและระดับครัวเรือนมากขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับธนาคารหากผู้กู้รายใหญ่ผิดนัดชำระหนี้ กอปรกับภาวะการแข่งขันในกลุ่มสถาบันการเงินที่รุนแรงขึ้น ขณะที่กำไรจากการปล่อยสินเชื่อแก่ธุรกิจขนาดใหญ่ลดลง ซึ่งสัดส่วนการปล่อยกู้แก่ธุรกิจ SMEs เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี ๒๕๔๕ แต่เริ่มมีทิศทางที่ลดลงในปี ๒๕๕๑ เนื่องจากความซบเซาของเศรษฐกิจโลก และความไม่แน่นอนทางการเมืองในประเทศส่งผลให้ในปี ๒๕๕๒ ยอดสินเชื่อ SMEs ลดลงร้อยละ ๘.๔ ขณะที่สินเชื่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๘.๐

ทั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่าอุปสรรคการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของ SMEs ไทยเป็นผลมาจากการขาดแคลนข้อมูล เนื่องจากสถาบันการเงินต้องการเอกสารทางการเงินมา

ประกอบการพิจารณาสินเชื่อ อาทิ เอกสารทางการเงิน เอกสารข้อมูลยอดขาย เอกสารแสดงความเป็นเจ้าของสินทรัพย์ต่างๆ และแผนประกอบธุรกิจที่มีความเป็นไปได้และน่าเชื่อถือ

๑๕

เนื่องจากธุรกิจ SMEs ถูกมองว่าเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงสูง เพราะมีระบบบัญชีที่ไม่โปร่งใส และความไม่พร้อมในด้านเอกสารข้อมูลทางการเงินต่างๆ ส่งผลให้สถาบันการเงินต้องการหลักทรัพย์ค้ำประกันที่มีมูลค่าสูงและคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้แพงกว่าเมื่อเทียบกับธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งการไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันที่มีมูลค่าตามที่สถาบันการเงินต้องการเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ธุรกิจ SMEs ถูกปฏิเสธ สินเชื่อ ขณะที่ฝั่งสถาบันการเงินก็มีข้อจำกัดเช่นกัน อาทิ เจ้าหน้าที่ธนาคารขาดความเชี่ยวชาญ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มักได้รับการอบรมหรือมีองค์ความรู้สำหรับการพิจารณาสินเชื่อแก่ธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งการนำองค์ความรู้หรือวิธีการพิจารณาดังกล่าวมาใช้กับธุรกิจ SMEs จะส่งผลให้ธุรกิจ SMEs มักถูกปฏิเสธการขอกู้ยืมบ่อยครั้ง สำหรับนโยบายที่ควรได้รับการส่งเสริม แบ่งเป็น ๓ ส่วนหลักๆ ได้แก่

๑. **ด้านผลิตภัณฑ์ทางการเงิน** ควรหนุนให้มีการคิดค้นนวัตกรรมทางการเงินใหม่ๆ การใช้ Credit Scoring ประกอบการพิจารณามากขึ้น การพัฒนาองค์ความรู้ในการประเมินสินเชื่อแก่ธุรกิจ SMEs และการลดขั้นตอนหรือความซับซ้อนของกระบวนการขอกู้สินเชื่อ

๒. **ด้านโครงสร้างพื้นฐานของข้อมูลทางการเงิน** ควรส่งเสริมให้ธุรกิจ SMEs สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือคำแนะนำทางการเงินได้ง่ายขึ้น

๓. **การพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs** ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีความรู้ด้านการเงินมากขึ้นผ่านหลักสูตรอบรมต่างๆ

เชาว์ เก่งชน และคณะ (๒๕๕๗) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การลดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย” ทั้งในมิติภาคธุรกิจและภาคครัวเรือน นับตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ โดยเป็นการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อวัดการผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาปัจจัย ๒ ด้าน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย (Structural Change) ซึ่งมีช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญในปี ๒๕๔๘ และการเปลี่ยนแปลงสถานะของธุรกิจ (Firm Characteristics) ทั้งนี้ ในการศึกษานี้ให้ความสนใจต่อการสังเกตการเปลี่ยนแปลงสถานะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของบริษัทเล็ก ซึ่งเป็นธุรกิจที่มักเผชิญข้อจำกัดทางการเงินมากกว่าเมื่อเทียบกับบริษัทขนาดใหญ่ โดยใช้ข้อมูล

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และตลาดหลักทรัพย์ เอ็มเอไอ (mai) ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๑ - ๒๕๕๕ เนื่องจากมีข้อมูลทางการเงินที่ครบถ้วน น่าเชื่อถือ ตามมาตรฐานทางบัญชี อีกทั้งมีช่วงข้อมูลที่ยาวพอต่อการศึกษา ส่วนตัวแปรชี้วัดที่ใช้ในงานวิจัยนี้ใช้ตัวชี้วัดด้านราคา หรือต้นทุนการกู้ยืม เป็นตัวแทนสถานะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของธุรกิจเป็นตัวแปรตาม เนื่องจากเป็นปัจจัยอันดับต้นๆที่ภาคธุรกิจมองว่าเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงเงินทุน Beck, Demirguc-Kunt, Laeven and Maksimovic (2006) และ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (๒๕๕๕) และต้นทุนการกู้ยืมที่ผู้ประกอบการแต่ละรายเผชิญจะสะท้อนความเสี่ยงที่แตกต่างกันไป สำหรับตัวแปรอิสระประกอบด้วยตัวแปร ๒ ด้าน โดยด้านแรกเป็นตัวแปรสะท้อนสถานะทางการเงิน ส่วนด้านที่สองเป็นตัวแปรที่ชี้แทนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระบบธนาคารพาณิชย์ ดังนี้

$$\begin{aligned} Eff Int_t &= \alpha + \beta_1 Policy Rates + \beta_2 Asset Growth_{t-1} + \beta_3 NPM_{t-1} \\ &+ \beta_4 Interest Coverage_{t-1} + Structural Change Dummy \\ &+ \varepsilon_t \end{aligned}$$

ผลการศึกษาพบว่าบริษัทขนาดเล็กมีต้นทุนกู้ยืมสูงกว่าบริษัทขนาดใหญ่ โดยตัวเลขอัตราส่วนทางการเงินด้านความสามารถในการทำกำไรเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการลดลงของต้นทุนการกู้ยืมของธุรกิจขนาดเล็กมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังพบว่าปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อโดยภาคธุรกิจและครัวเรือนไทยมีทิศทางที่ผ่อนคลายลง จากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของธนาคารพาณิชย์ ที่ส่งผลต่อการลดต้นทุนการกู้ยืมของบริษัทขนาดเล็กมากกว่าบริษัทขนาดใหญ่ จากการพัฒนานวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์ที่มีแรงขับเคลื่อนจากการแข่งขันและเป้าหมายในการทำธุรกิจที่เปลี่ยนไป รวมถึงพัฒนาการในระบบการเงิน มีส่วนเสริมให้ภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สามารถเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ได้ดีขึ้น ทั้งในมิติด้านปริมาณ ราคา และคุณภาพ ทั้งยังพบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจมีการผ่อนคลายลง โดยบริษัทเล็กที่มีการยกระดับศักยภาพทางธุรกิจให้

ดีขึ้น สามารถเข้าถึงต้นทุนทางการเงินที่โน้มเอียงเข้ามาใกล้เคียงกับบริษัทขนาดใหญ่มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศที่บ่งชี้ว่าพัฒนาการของระบบการเงินมีผลต่อการ

๑๗

ลดข้อจำกัดทางการเงินของผู้ประกอบการและช่วยลดทอนปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจาก ธนาคารพาณิชย์ อาทิ การศึกษาของ Rajan and Zingales (1998) และ Love (2003) ซึ่งพบว่า พัฒนาการของระบบธนาคารพาณิชย์ช่วยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งทุน ภายนอกได้ง่ายขึ้น อีกทั้งมีผลให้ต้นทุนของผู้กู้ปรับตัวลง และผู้ประกอบการสามารถลดข้อ จำกัดในการเข้าถึงเงินทุนลงได้ ถ้ามีระบบบัญชีที่แสดงสถานะทางการเงินที่ดี ศึกษาโอกาส ในการใช้เครื่องมือทางการเงินใหม่ๆ ที่จะทำให้ได้รับเงื่อนไขทางการเงินที่ดีขึ้นได้

อย่างไรก็ดี งานศึกษาดังกล่าว ได้มีข้อวิพากษ์จาก สุทธภา อมรวิวัฒน์ (๒๕๕๗) ว่าการสร้างแบบจำลองอาจมีปัญหาจากการใช้ตัวแปร อัตราส่วนกำไรสุทธิ (NPM) และอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Interest Coverage) อาจมีความ สัมพันธ์กัน สูง รวมถึงการศึกษาน่าจะทำการแปรผลได้ดีขึ้นหากใส่ตัวแปรหุ่นเชิงขนาดเข้าไปใน แบบจำลอง ทั้งยังระบุว่าการใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อาจ ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ดีในการชี้วัดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน เนื่องจากไม่ใช่กลุ่มบริษัทที่มี ปัญหาในการเข้าถึงเงินทุนที่แท้จริง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

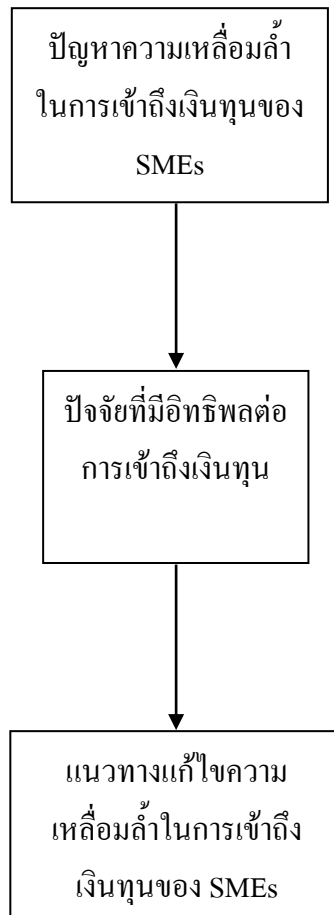
๑. การวัดความเหลื่อมล้ำของรายได้โดยใช้เส้น Lorenz และ Gini

Coefficient จะเป็นดัชนีชี้วัดความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้มีรายได้มากกับผู้มีรายได้น้อย ค่า Gini Coefficient จะมีค่าสูงหากความเหลื่อมล้ำมีมากขึ้น ซึ่งการใช้ค่า Gini Coefficient รายปีจะสามารถ ช่วยให้เห็นถึงพลวัตของความเหลื่อมล้ำรวมถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำได้

๒. การวัดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน สามารถวัดได้หลายวิธี อย่างไรก็ตามการ ใช้อัตราดอกเบี้ยจ่ายที่แท้จริง ก็ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถชี้วัดราคาของเงินกู้ยืมที่แท้จริงของ บริษัทได้ โดยเราพบว่าปัจจัยดังกล่าวสัมพันธ์กับขนาดบริษัทที่มีขนาดบริษัทจะทำให้เราทราบได้ ว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างหนึ่งคือราคาของเงินกู้ยืมที่แตกต่างกันระหว่าง SMEs และบริษัทขนาดใหญ่

๓. ตามทฤษฎีของ Modigliani–Miller ระบุว่า การใช้ Leverage สามารถช่วยลดต้นทุนของหนี้สินจากผลประโยชน์ของภาษี (Tax Shield) และส่งผลให้มูลค่าบริษัทเพิ่มขึ้น แต่การใช้ Leverage ที่มากเกินไปอาจส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในการล้มละลายและทำให้มูลค่าบริษัทลดลง ดังนั้นการที่จะสร้างมูลค่าสูงสุดของบริษัทใดๆ ต้องมีการใช้สัดส่วนโครงสร้างเงินทุนในระดับที่เหมาะสม (Optimal Capital Structure) อย่างไรก็ดีหากขนาดบริษัทที่แตกต่างกัน ทำให้ต้องเผชิญต้นทุนที่แตกต่างกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากบริษัทเล็กมีต้นทุนที่สูงกว่าบริษัทใหญ่ในการเข้าถึงหนี้สิน น่าจะเป็นผลให้บริษัทขนาดเล็กได้ผลประโยชน์จากการใช้หนี้สินในการประหยัดภาษีแตกต่างกันไปด้วย และอาจจะรวมถึงการที่ทำให้บริษัทขนาดเล็กมีอุปสรรคมากกว่าในการจัดโครงสร้างเงินทุนเหมาะสมเพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าสูงสุดของบริษัท

แผนภาพที่ ๒-๑ แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและบทวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่ประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในภาคธุรกิจที่พบปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างธุรกิจขนาดใหญ่กับธุรกิจขนาดเล็ก ทำให้เกิดการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำของภาคธุรกิจเป็นจำนวนมาก โดยตัวแปรที่นิยมใช้ในการวัดความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ คือ Gini Coefficient ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ทั้งนี้ จากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบหลักฐานเชิงประจักษ์ไปในทิศทางเดียวกัน คือ ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำของภาคธุรกิจในประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ใช้สัดส่วนหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม เป็นตัวแปรที่สะท้อนถึงการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ตามการศึกษาของ Heshmati (2004)

นอกจากนี้ ผลการศึกษาต่าง ๆ พบว่าธุรกิจขนาดเล็กเป็นธุรกิจที่เผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ สะท้อนจากการได้รับอนุมัติสินเชื่อน้อยกว่า ถูกเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในอัตราสูงกว่า ทั้งยังได้รับผลกระทบจากข้อจำกัดต่าง ๆ รุนแรงมากกว่า แต่ในทางกลับกัน หากมีการพัฒนาระบบการเงินที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ธุรกิจขนาดเล็กจะได้รับประโยชน์ชัดเจนที่สุด โดยในการศึกษาครั้งนี้ จึงนำวิธีการศึกษาของ เชาวน์ เก่งชน และคณะ (๒๕๕๗) มาปรับปรุงสำหรับวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของธุรกิจขนาดเล็ก รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความเหลื่อมล้ำดังกล่าว เพื่อให้ผลการศึกษา มีความสมบูรณ์มากขึ้น

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัย

๑. การวัดความเหลื่อมล้ำและการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคล เนื่องจากงานส่วนใหญ่ในไทยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำนั้น ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในแง่ของรายได้ การศึกษา และอื่นๆ ในขณะที่การศึกษาในด้านบริษัทนั้นยังไม่มีการศึกษาวัดความเหลื่อมล้ำของผู้ประกอบการ ดังนั้น ในงานศึกษานี้จะใช้ Lorenz Curve หรือ Gini Coefficient มาประยุกต์ใช้ในการวัดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างผู้ประกอบการนิติบุคคล ตามการศึกษาของ Heshmati (2004)

๒. การทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก รวมถึงการศึกษาความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จะเป็นการปรับปรุงแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาของ เชาวน์ เก่งชน และคณะ (๒๕๕๗)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยจะประกอบไปด้วย

๑. ประชากร ได้แก่ จำนวนผู้ประกอบการทั้งหมดที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา คือ ในช่วงปี ๒๕๕๐ – ๒๕๕๕

๒. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้ประกอบการนิติบุคคลจดทะเบียน (บจ.) ใน ๑๓ หมวดกิจกรรมหลัก จำนวน ๓๕๖,๐๓๖ บริษัท สำหรับคำนวณค่า Gini Coefficient ในการวัดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่าง

ผู้ประกอบการนิติบุคคล ขณะที่การทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก จะใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทจดทะเบียนใน SET และ mai จำนวน ๖๓๗ บริษัท และสำหรับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จะเป็นกลุ่มผู้ประกอบการนิติบุคคลจดทะเบียน (บจ.) จำนวน ๑๖,๘๔๔ บริษัท

ตัวแปร และการวัดตัวแปร

๑. ตัวแปรที่ใช้ในการวัดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่าง

ผู้ประกอบการนิติบุคคล ประกอบด้วย ตัวแปรตาม คือ Gini Coefficient ที่เป็นการคำนวณจากส่วนแบ่งตลาดด้านรายได้ (Income share) ของผู้ประกอบการนิติบุคคลแต่ละราย ขณะที่ตัวแปรควบคุม ประกอบด้วย ตัวแปรอัตรากำไรจากการดำเนินงาน (Operating Margin) ซึ่งใช้ชี้วัดระดับการทำกำไรของแต่ละอุตสาหกรรม คำนวณโดยการนำกำไรจากการดำเนินงานของอุตสาหกรรมมาเปรียบเทียบกับยอดขายของอุตสาหกรรม, ข้อมูล GDP ในแต่ละภาคการผลิต (PGDP) ซึ่งเป็นข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แยกตามภาคการผลิต และตัวแปรสัดส่วนหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (NCL/TA) ซึ่งจะสะท้อนถึงการเข้าถึงเงินกู้ยืมว่ามีผลต่อความเหลื่อมล้ำหรือไม่ หากค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรดังกล่าวมีค่าเป็นลบอย่างน้อย จะสามารถสรุปได้ว่าการใช้หนี้สินในสัดส่วนที่สูงขึ้นมีนัยต่อการลดความเหลื่อมล้ำในอุตสาหกรรม ดังนั้นจึงจัดเป็นตัวแปรที่ใช้วัดระดับความสามารถในการเข้าถึงเงินกู้ยืมได้

๒. ตัวแปรที่ใช้ในการทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

ประกอบด้วย ตัวแปรตาม คือ อัตราดอกเบี้ยจ่ายที่แท้จริง (Eff Int) ของนิติบุคคล โดยมีตัวแปรควบคุม คือ ต้นทุนของหนี้สิน (Cost of Debt) ซึ่งเป็นการประมาณประมาณการอ้างอิงจากอัตราผลตอบแทนพันธบัตรในตลาด โดยข้อมูลจะสะท้อนต้นทุนทางการเงินในแต่ละช่วงเวลาได้ดีกว่าอัตราดอกเบี้ยนโยบาย การขยายตัวของสินทรัพย์ (Asset Growth) ของนิติบุคคล, ระดับอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุน (ROIC) ซึ่งเป็นตัวแปรที่จะใช้เพื่อระบุถึงความแตกต่างของประสิทธิภาพการใช้เงินทุนจะมีผลต่อต้นทุนในการกู้ยืม และการเพิ่มตัวแปรหุ่นเชิงขนาด (DL-ขนาดใหญ่ และ DS-ขนาดเล็ก) เข้าไปในแบบจำลอง

๓. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคลที่

ไม่ได้จดทะเบียน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงการจ่ายภาษีของนิติบุคคลว่ามีความแตกต่างกันตามขนาดของนิติบุคคลหรือไม่ ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรตาม คือ การจ่ายภาษีที่แท้จริง (Eff Tax) ขณะที่ตัวแปรควบคุมคือ อัตราดอกเบี้ยจ่ายที่แท้จริง (Eff Int) การใช้ Leverage (Lev) ตามทฤษฎีของ Modigliani–Miller ที่ว่าการใช้ Leverage ที่เพิ่มขึ้นจะช่วยให้การประหยัดภาษีได้ (Tax Shield) โดยในสมการจะใช้ตัวแปรหุ่นเชิงขนาดตามขนาดของสินทรัพย์ (AL-ขนาดใหญ่ และ AS-ขนาดเล็ก) ขณะที่ตัวแปรยอดขาย (In(Sales)) และอัตรากำไรจากการดำเนินงาน (Operating Margin) ถูกใส่เข้ามาเป็นตัวแปรควบคุม เนื่องจากบริษัทที่มีรายได้และประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ดีกว่าควรมีแนวโน้มเสียภาษีในอัตราที่สูงกว่า ขณะที่ตัวแปรการเปลี่ยนแปลงของระดับการใช้ Leverage (Chage Lev) ของขนาดบริษัทต่างๆ เพื่อทำการศึกษาว่าตัวแปรดังกล่าวมีผลต่อการจ่ายภาษีแตกต่างกันหรือไม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. การวัดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างผู้ประกอบการนิติบุคคล ในงานศึกษานี้จะใช้ Gini Coefficient ซึ่งเป็นการคำนวณพื้นที่เหนือและใต้ Lorenz Curve มาประยุกต์ใช้ในการวัดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างผู้ประกอบการนิติบุคคลจดทะเบียน (บจ.) ในแต่ละอุตสาหกรรม ซึ่งหลังจากได้ค่า Gini Coefficient รายปีของทั้ง ๑๓ อุตสาหกรรม จะทำการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเหลื่อมล้ำของอุตสาหกรรม ผ่านการวิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

๒. การทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก รวมถึงการศึกษาความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จะใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ (Econometric) ซึ่งจะใช้วิธีการประเมินค่าแบบจำลองที่ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข้อมูลภาคตัดขวางผสมเวลา (Panel Data) ในรูปแบบของแบบจำลองผลกระทบคงที่ (Fixed Effect Model) โดยใช้วิธีประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Pooled Ordinary Least Square Regression : Pooled OLS Regression)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อคำนวณค่า **Gini Coefficient** เพื่อวัดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างผู้ประกอบการนิติบุคคลจดทะเบียน (บจ.) ในแต่ละอุตสาหกรรมแบ่งตามกิจกรรมหลักหมวดแรก (TSIC -๑) จะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์จำนวน ๓๕๖,๐๓๖ บริษัท จาก ๑๓ หมวดกิจกรรมหลัก ในช่วงปี ๒๕๕๐ – ๒๕๕๕ และข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แยกตามภาคการผลิต (PGDP) จะทำการรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในช่วงปี ๒๕๕๐ – ๒๕๕๕

๒. การทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก จะใช้ข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนใน SET และ mai จำนวน ๖๓๗ บริษัทในช่วงปี ๒๕๕๓ – ๒๕๕๕ สำหรับข้อมูลต้นทุนของหนี้สิน (Cost of Debt) จะทำการรวบรวมจาก Bloomberg

๓. การศึกษาความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จะใช้ข้อมูลงบการเงินจากฐานข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์จำนวน ๑๖,๘๔๔ บริษัท ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ – ๒๕๕๕

การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การประมาณค่า **Gini Coefficient** จะเป็นการคำนวณพื้นที่เหนือและใต้ Lorenz Curve ซึ่งในการศึกษานี้จะประมาณค่า Gini Coefficient จากการแบ่งช่วงรายได้เป็น ๑๐ ช่วง (Deciles) และคำนวณจากการแบ่งช่วงรายได้เป็น ๑๐ ช่วง (Deciles) และคำนวณดังนี้

$$GINI = 1 - \sum (income\ share_i \times w_i) \quad (๑)$$

โดย;

$$w_i = 0.1 + \left(2 \times \frac{(10-i)}{10} \right)$$

$$i = i^{th} \text{ Decile}$$

หลังจากได้ค่า Gini Coefficient รายปีของแต่ละอุตสาหกรรมจะทำการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเหลื่อมล้ำของอุตสาหกรรม โดยจะใช้ข้อมูล Gini Coefficient จาก ๑๓ อุตสาหกรรม ในช่วงระยะเวลา ๑๐ ปี (๒๕๕๐ – ๒๕๕๙) ผ่านแบบจำลองดังนี้

$$Gini_{i,t} = \alpha + \beta_1 Operating\ Margin_{i,t} + \beta_2 PGDP_{i,t} + \beta_3 \frac{NCL}{TA}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (๒)$$

๒. การทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ในงานวิจัยนี้จะนำแบบจำลองของ เซาว์ เก่งชน และ คณะฯ (๒๕๕๙) มาปรับปรุงตัวแปรและวิธีการศึกษาโดยแบบจำลองตั้งต้นที่ใช้ คือ

$$Eff\ Int_t = \alpha + \beta_1 Policy\ Rates + \beta_2 Asset\ Growth_{t-1} + \beta_3 NPM_{t-1} + \beta_4 Interest\ Coverage_{t-1} + Structural\ Change\ Dummy + \varepsilon_t \quad (๓)$$

ซึ่งแบบจำลองดังกล่าวได้มีข้อวิพากษ์จาก สุทธภา อมรวิวัฒน์ (๒๕๕๙) ว่าการสร้างแบบจำลองอาจมีปัญหา จากการใช้ตัวแปร อัตราส่วนกำไรสุทธิ (NPM) และ อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Interest Coverage) อาจมีความสัมพันธ์กันสูง รวมถึงการศึกษาน่าจะทำการแปรผลได้ดีขึ้นหากใส่ตัวแปรหุ่นเชิงขนาดเข้าไปในแบบจำลอง ดังนั้นในการศึกษานี้จะปรับเปลี่ยนตัวแปรในแบบจำลอง รวมถึงการเพิ่มตัวแปรหุ่นเชิงขนาดและอุตสาหกรรมเข้าไปในแบบจำลอง ดังนี้

$$Eff\ Int_{n,t} = \alpha + \sum_{i=0}^1 \beta_{1i} Cost\ of\ Debt_{n,t-i} + \sum_{i=0}^1 \beta_{2i} Asset\ Growth_{n,t-i} + \sum_{i=0}^1 \beta_{3i} ROIC_{n,t-i} + \sum_{i=0}^1 \beta_{4i} Operating\ Margin_{n,t-i} + DL + DS + \sum_{k=1}^n D_k + \varepsilon_t \quad (๔)$$

โดย ;

$$\begin{aligned} \text{Cost of Debt} = & [(\%ST \text{ Debt} \times \text{Gov't yield 1 yr} \times \text{Rating Adjust Factor}) \\ & + (\%LT \text{ Debt} \times \text{Gov't yield 10 yr} \times \text{Rating Adjust Factor})] \\ & \times (1 - \text{Tax Rate}) \end{aligned}$$

(๔.๑)

๓. การศึกษาความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จากข้อวิพากษ์ต่อ เซาว์ เก่งชน และ คณะฯ (๒๕๕๓) ที่ระบุว่า การใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อาจไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ดีในการชีวิตข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน เนื่องจากไม่ใช่กลุ่มบริษัทที่มีปัญหาในการเข้าถึงเงินทุนที่แท้จริง ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษาจากข้อมูลบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ โดยใช้ข้อมูลงบการเงินจากฐานข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์จำนวน ๑๖,๘๔๔ บริษัท ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ – ๒๕๕๘ ทั้งนี้ จากการศึกษาหลายงานก่อนหน้าส่วนใหญ่ระบุว่าบริษัทขนาดเล็กจะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินกู้ยืมมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นในงานศึกษานี้จึงพยายามศึกษาเพิ่มเติมโดยการหาผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำดังกล่าว โดยมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบจากการใช้ประโยชน์จากหนีสินเพื่อผลประโยชน์ในการจัดการบริหารภาษี (Tax Shield) ซึ่งจะศึกษาผ่านแบบจำลองดังนี้

$$\begin{aligned} \text{Eff tax}_{i,t-1} = & \alpha + \beta_1 \text{Eff Int}_{i,t-1} + \beta_2 \ln(\text{Sales})_{i,t-2} \\ & + \beta_3 \text{Operating Margin}_{i,t-1} + \beta_4 \text{Lev}_{i,t-1} + \beta_5 \text{Change Lev}_{i,t-1} \\ & + \beta_6 \text{Change Lev}_{i,t-1} \cdot \text{AL} + \beta_7 \text{Change Lev}_{i,t-1} \cdot \text{AS} + \text{AL} + \text{AS} \\ & + \varepsilon_t \end{aligned}$$

(๕)

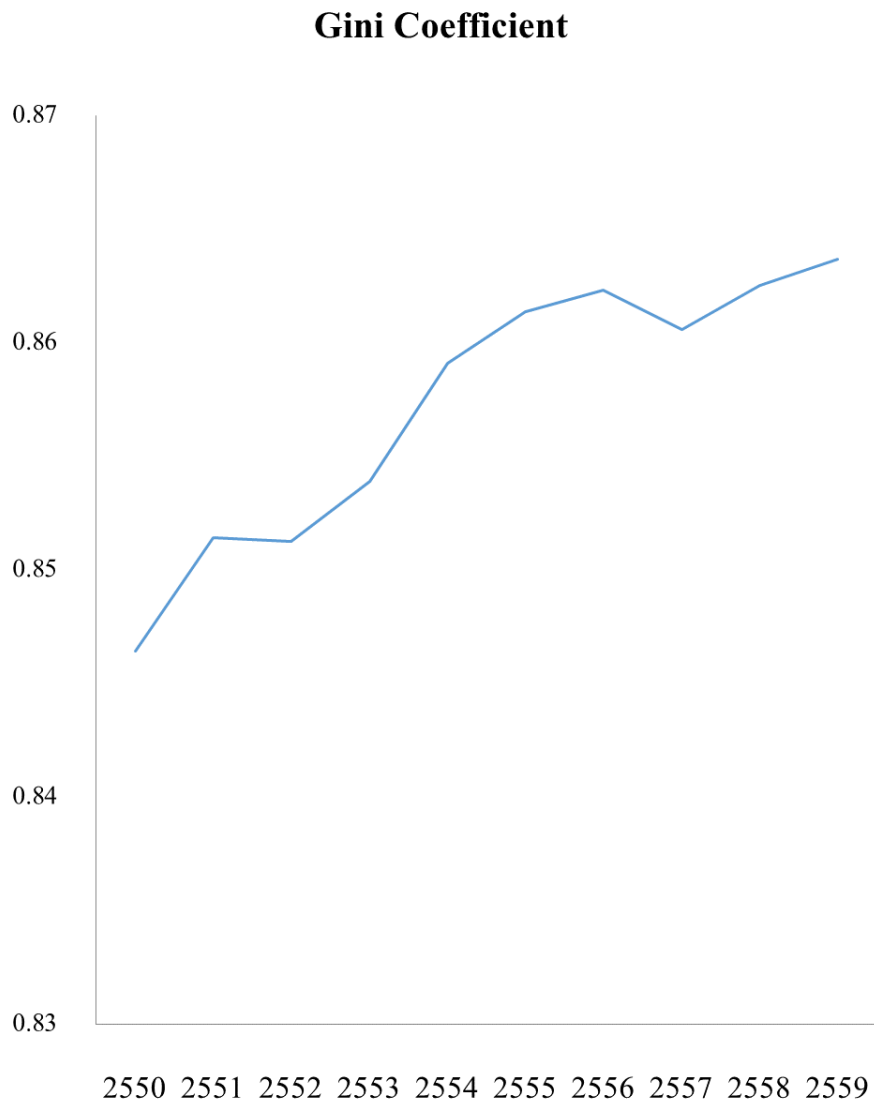
บทที่ ๔

ผลการวิจัย

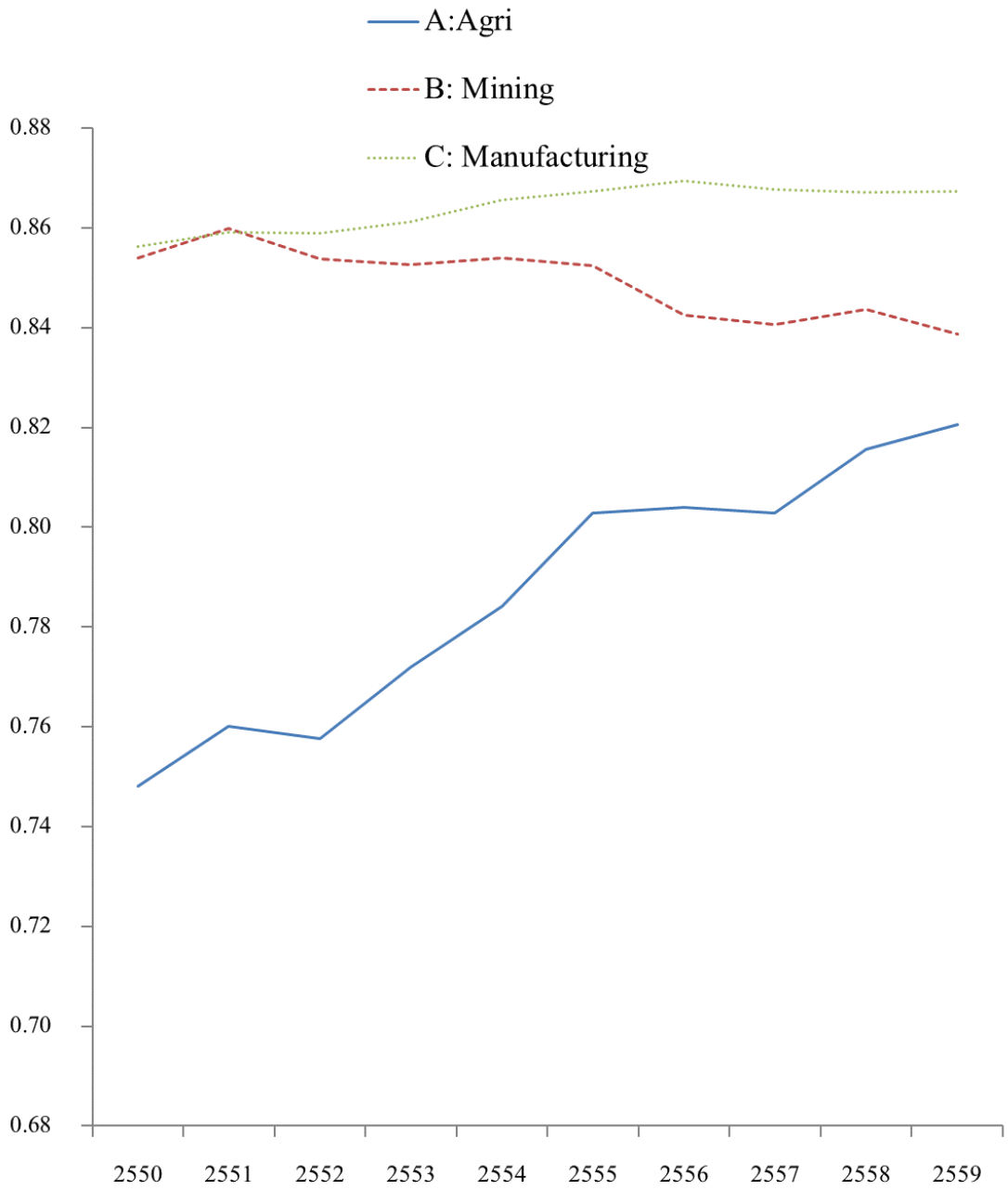
การวัดความเหลื่อมล้ำและการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเหลื่อมล้ำใน ผู้ประกอบการนิติบุคคล

จากการประยุกต์ใช้ Gini Coefficient ต่อรายรับของผู้ประกอบการ พบว่าส่วนใหญ่แล้วตลอด ๑๐ ปีที่ผ่านมาระดับความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้นในภาพรวม สะท้อนจากค่า Gini Coefficient รวมทุกประเภทธุรกิจที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๘ (แผนภาพที่ ๔-๑) แม้จะมีปรับลดลงบ้างในบางปี นอกจากนี้ ยังมีทิศทางเพิ่มขึ้นในเกือบทุกกลุ่มอุตสาหกรรม (แผนภาพที่ ๔-๒ - ๔-๕) โดยเฉพาะกลุ่มการเงิน โทรคมนาคม และการผลิต ที่มีค่า Gini Coefficient สูงที่สุด ซึ่งสะท้อนว่าเป็นภาคอุตสาหกรรมที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ ในทางกลับกัน ภาคการเกษตรและประมง การประปา และการก่อสร้าง เป็นภาคอุตสาหกรรมที่มีความเหลื่อมล้ำน้อยที่สุด เนื่องจากมีค่า Gini Coefficient ต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีค่า Gini Coefficient ต่ำสุด แต่ก็มีทิศทางเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา นอกจากนี้ หากคิดในเชิงพลวัตพบว่าภาคการเกษตรและประมง มีความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้นมากที่สุด เนื่องจากค่า Gini Coefficient เพิ่มขึ้นในอัตราเร่งมากที่สุด

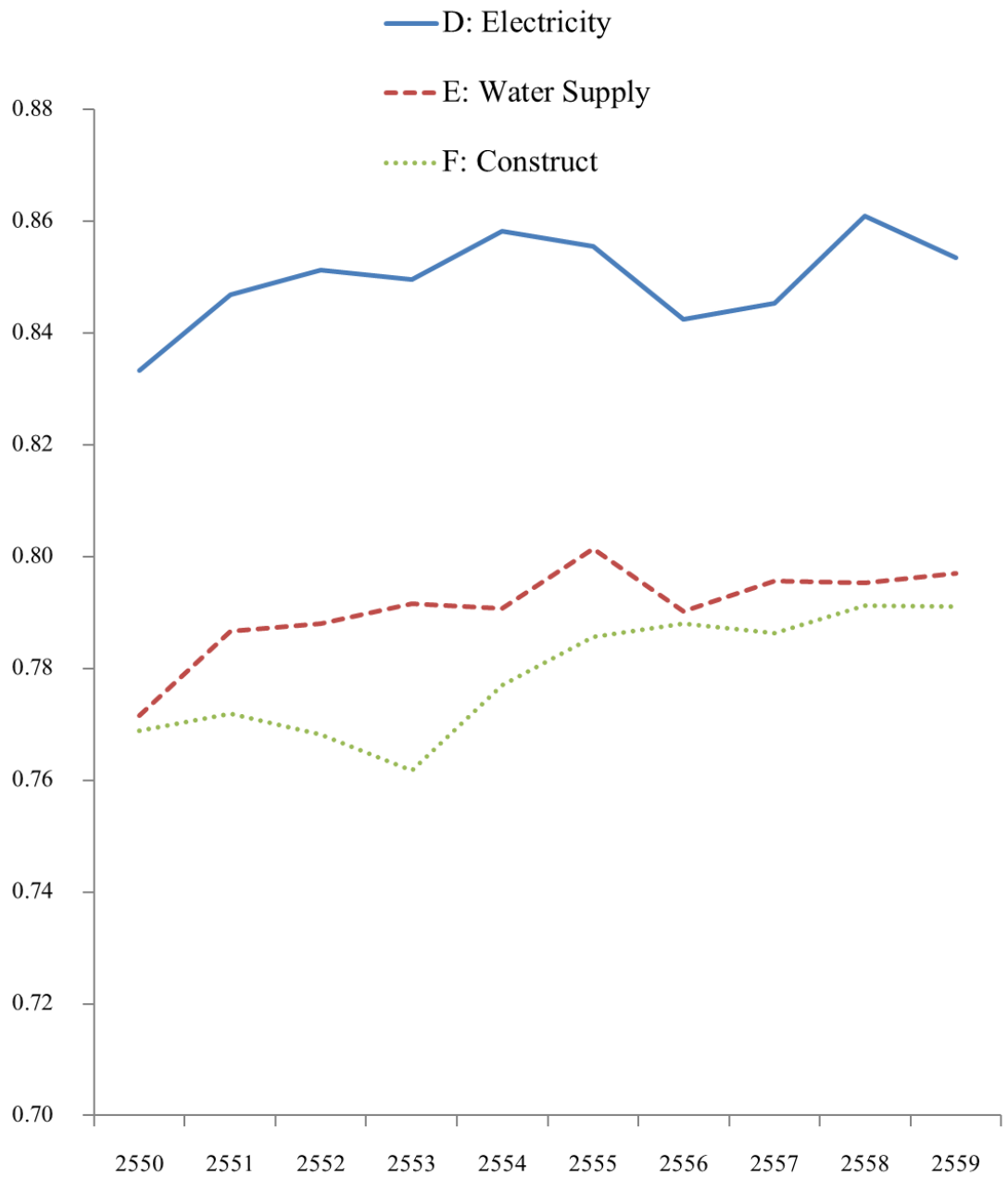
แผนภาพที่ ๕-๑ ค่า Gini Coefficient รวมทุกประเภทธุรกิจ

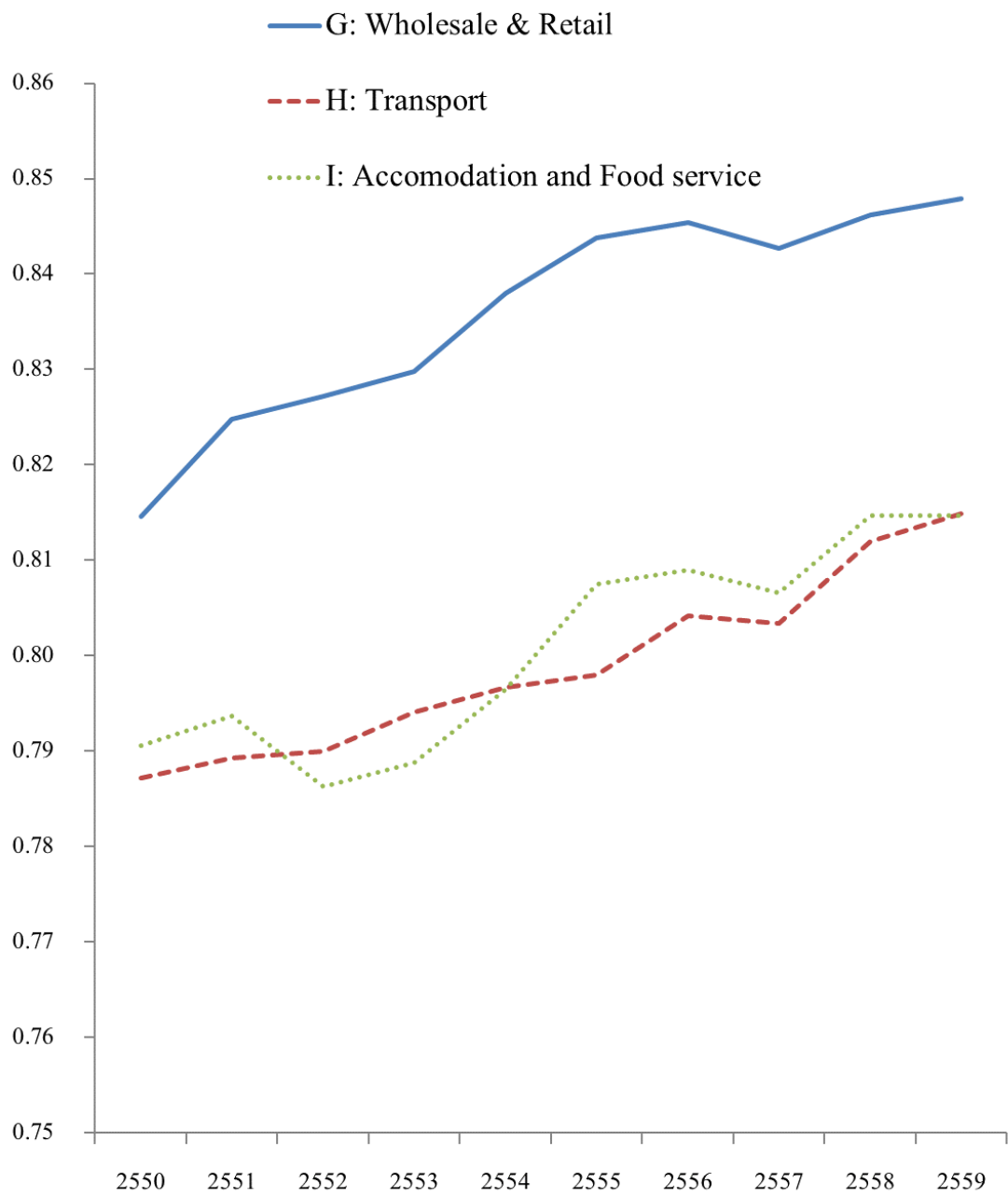
แผนภาพที่ ๔-๒ ค่า Gini Coefficient ของธุรกิจเกษตรและประมง เหมือนแร่ และการผลิต

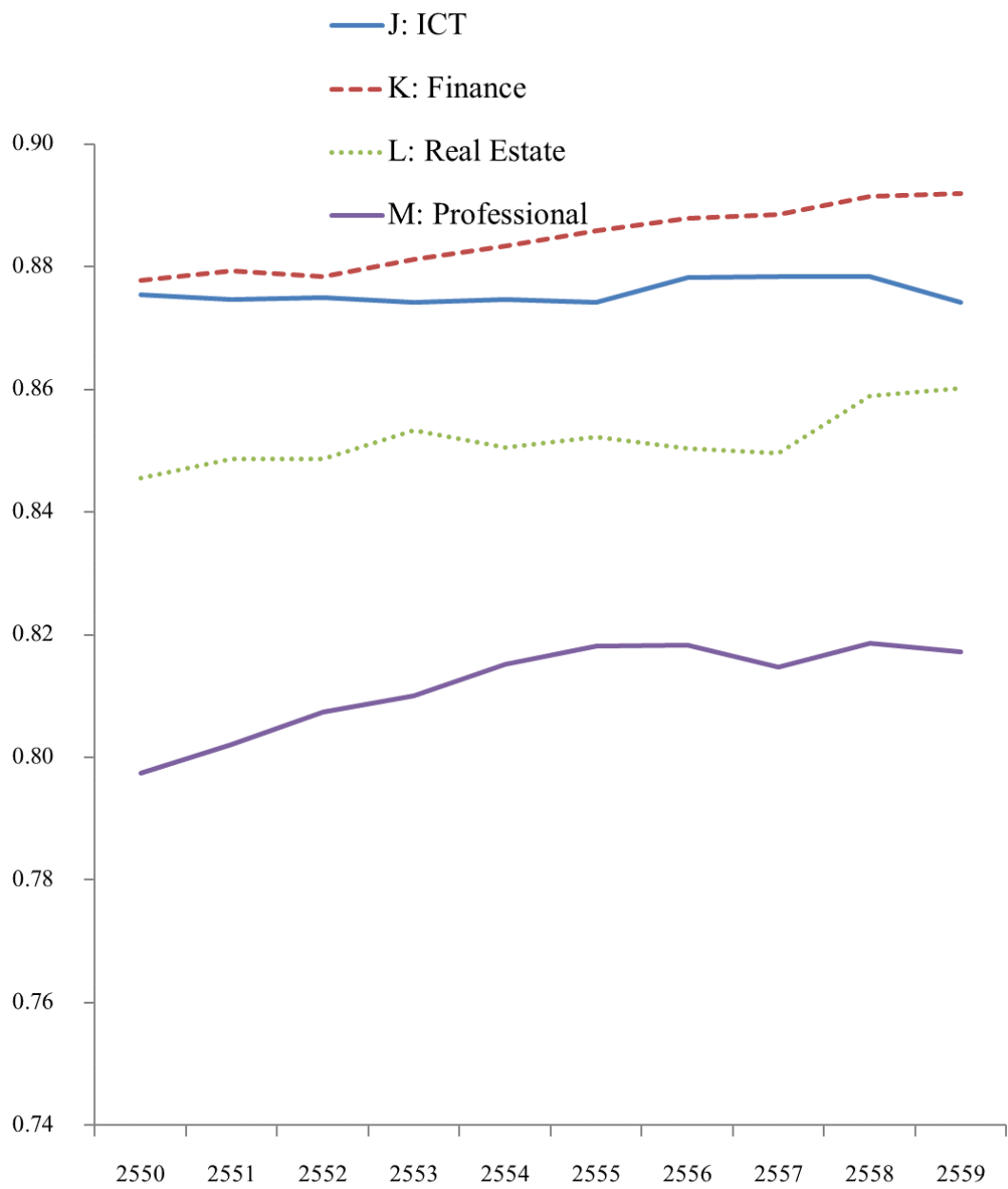
แผนภาพที่ ๔-๓ ค่า Gini Coefficient ของธุรกิจไฟฟ้า ประปา และก่อสร้าง

แผนภาพที่ ๔-๔ ค่า Gini Coefficient ของธุรกิจค้าส่ง/ค้าปลีก ขนส่ง และ โรงแรมและภัตตาคาร

แผนภาพที่ ๔-๕ ค่า Gini Coefficient ของธุรกิจสื่อสาร/โทรคมนาคม ตัวกลางทางการเงิน
อสังหาริมทรัพย์ และกิจกรรมเฉพาะทาง

จากการทดสอบด้วย Pooled OLS Regression (ตารางที่ ๔-๑) พบว่าผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่าระดับหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (NCL/TA) มีความสัมพันธ์เป็นลบต่อระดับความเหลื่อมล้ำอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนว่าการเข้าถึงเงินกู้ยืมหรือก่อหนี้สินที่มากขึ้นจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำระหว่างบริษัทขนาดใหญ่ที่มีรายรับสูงกับบริษัทขนาดเล็กที่มีระดับรายรับต่ำได้ นอกจากนี้ ยังพบว่าอัตรากำไรจากการดำเนินงาน (Operation Margin) มีความสัมพันธ์เป็นบวกต่อความเหลื่อมล้ำอย่างมีนัยสำคัญ อาจสะท้อนได้ว่าในภาวะที่ธุรกิจมีอัตรากำไรสูง บริษัทขนาดใหญ่จะได้ประโยชน์มากกว่าบริษัทขนาดเล็กทำให้ระดับความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น

$$Gini_{i,t} = \alpha + \beta_1 Operating\ Margin_{i,t} + \beta_2 PGDP_{i,t} + \beta_3 \frac{NCL}{TA}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (๒)$$

ตารางที่ ๔-๑ ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคล

R-Squared	0.277		
F-Stat	16.1		
Gini Coefficient	Beta (β_i)	P-value	Significant
Operating Margin	0.144	0.00	***
PGDP	-0.015	0.75	
NCL/TA	-0.070	0.01	***
Intercept	0.821	0.00	***

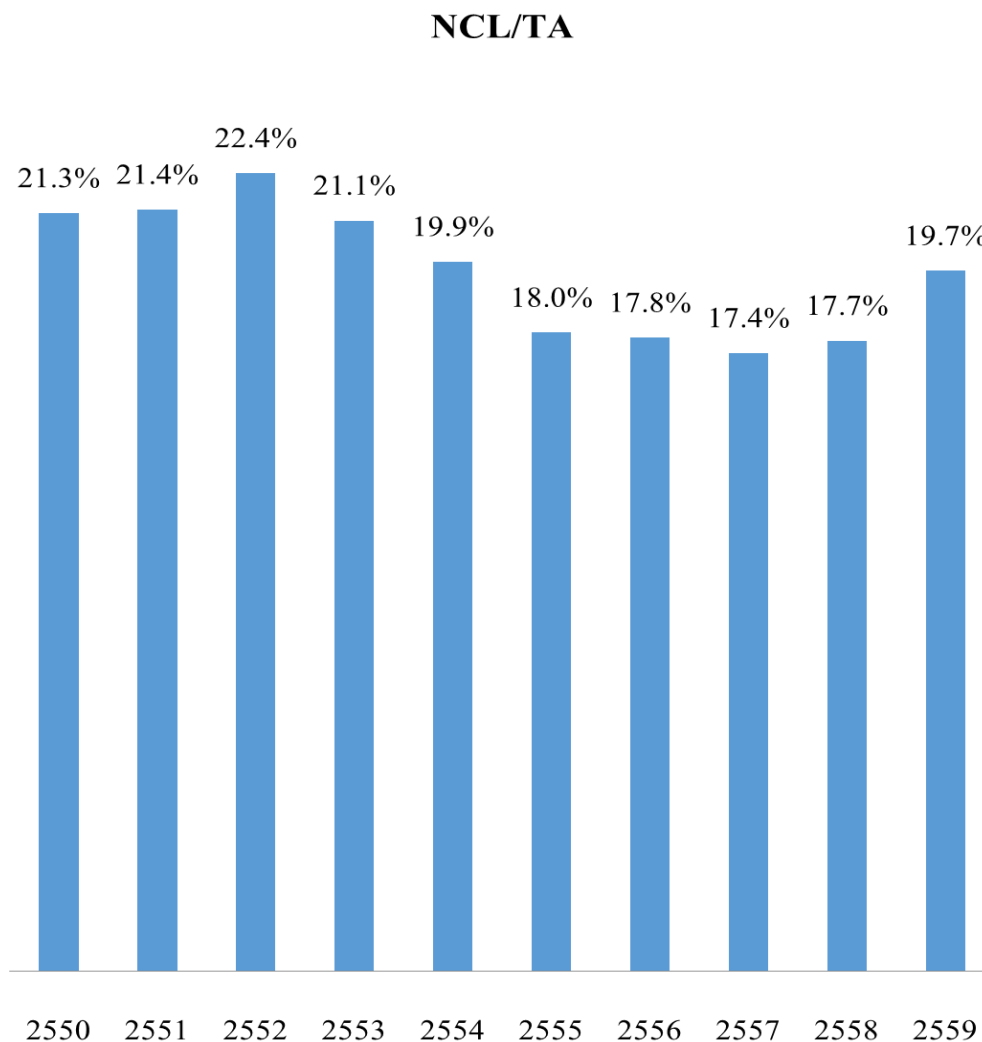
* นัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** นัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** นัยสำคัญที่ระดับ 1%

ทั้งนี้ พบว่าในตลอด ๑๐ ปีที่ผ่านมาบริษัทต่างๆมีการใช้ระดับ Leverage ลดลง (แผนภาพที่ ๔-๖ – ๔-๗) ซึ่งสะท้อนจากระดับหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (NCL/TA)

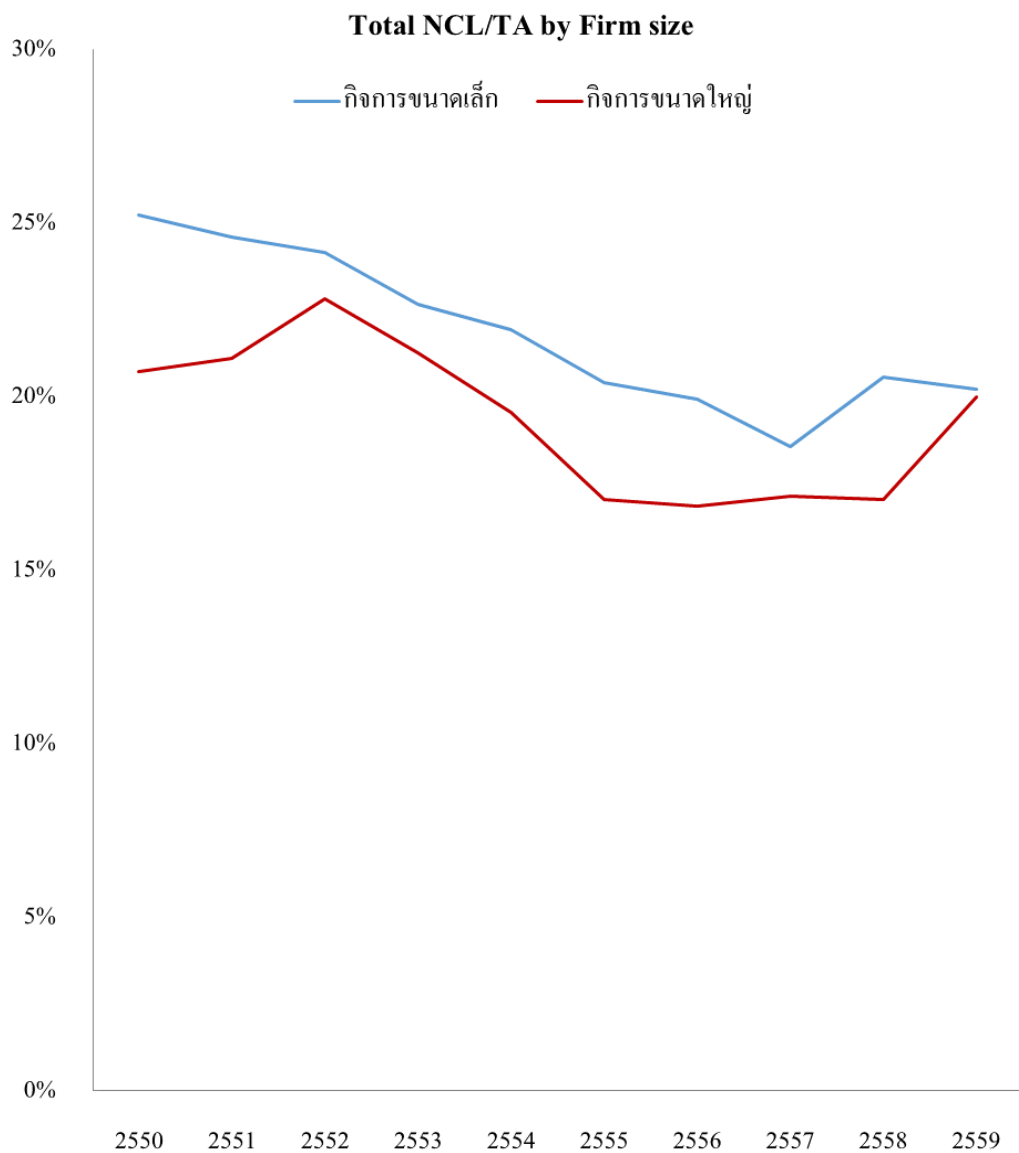
๓๓

ที่มีแนวโน้มลดลง แต่หากพิจารณาแยกตามขนาด ไม่ว่าจะพิจารณาจากขนาดสินทรัพย์ (แผนภาพที่ ๔-๘) หรือจากขนาดบริษัท (แผนภาพที่ ๔-๙) ตามนิยามของ SMEs จะพบว่าบริษัทขนาดเล็กมีการลดลงของ Leverage ในอัตราที่สูงกว่าบริษัทขนาดใหญ่ โดยพิจารณาจากอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (D/E Ratio) ที่ลดลงต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา โดย D/E Ratio ของบริษัทขนาดเล็กมีการปรับลดลงมากกว่าบริษัทขนาดใหญ่

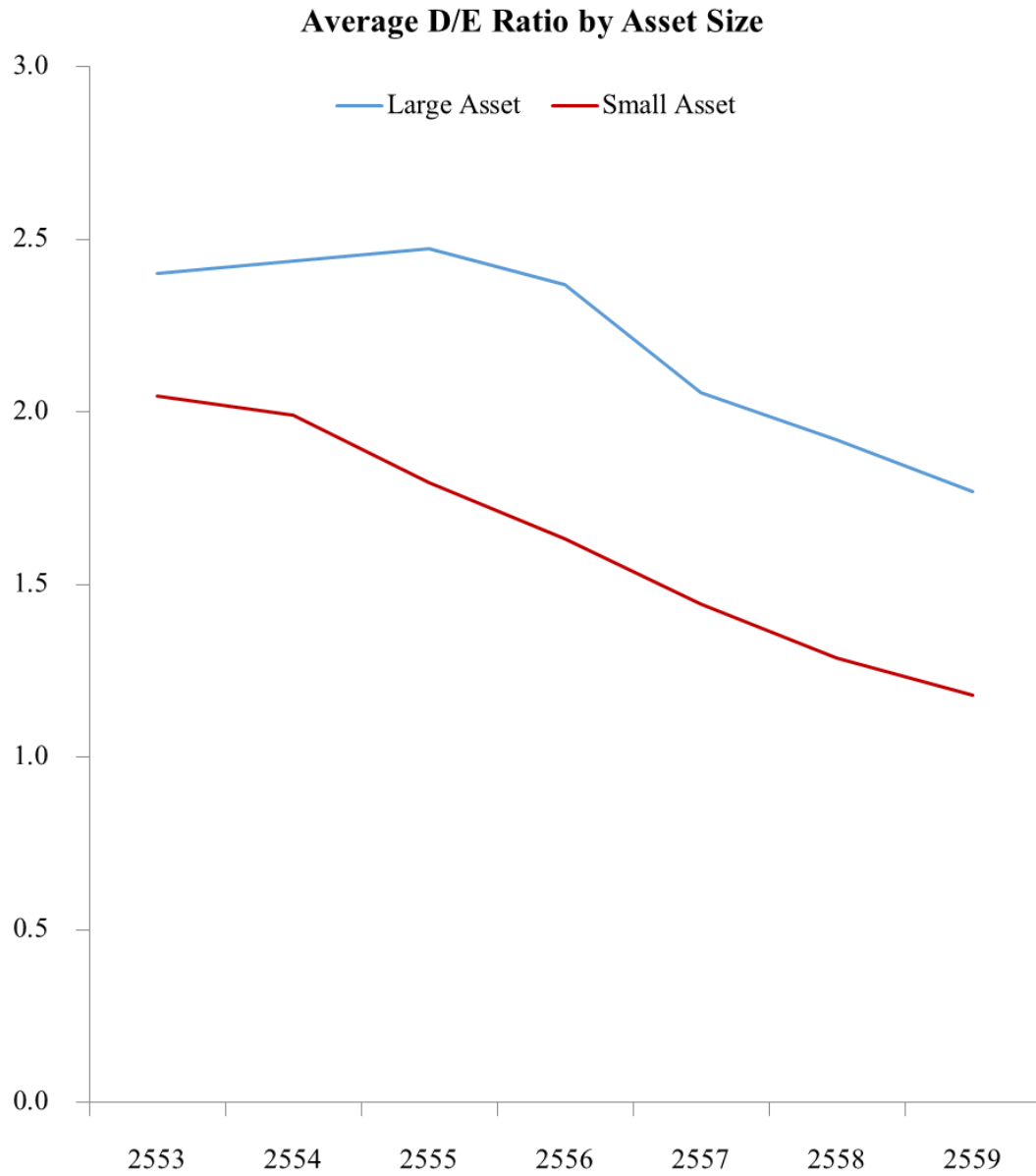
แผนภาพที่ ๔-๖ ระดับหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (NCL/TA) ของนิติบุคคล

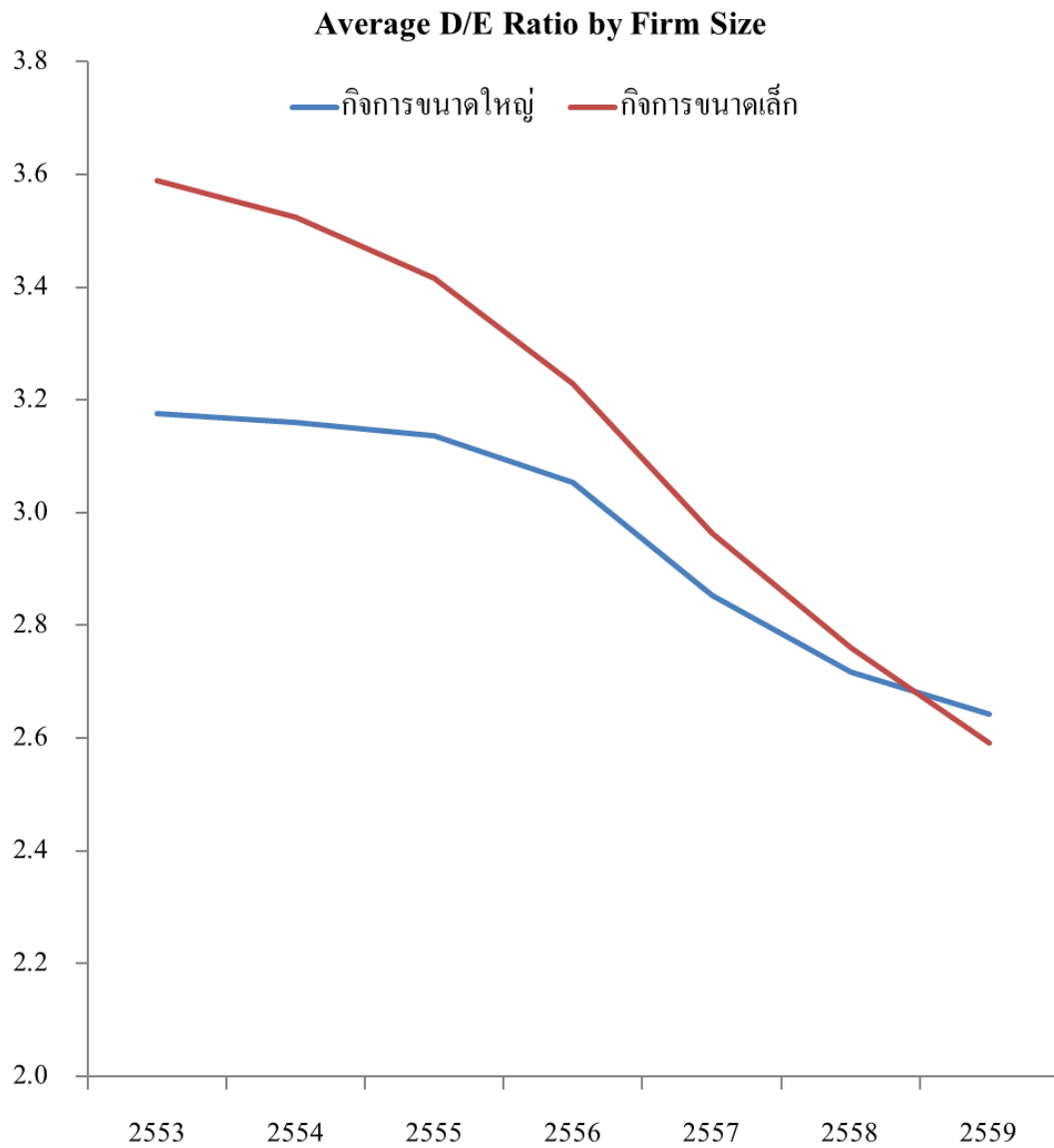
แผนภาพที่ ๔-๖ ระดับหนี้สินไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (NCL/TA) ของนิติบุคคล
แยกตามขนาด

แผนภาพที่ ๔-๘ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (D/E Ratio) ของนิติบุคคล แยกตามขนาดทรัพย์สิน

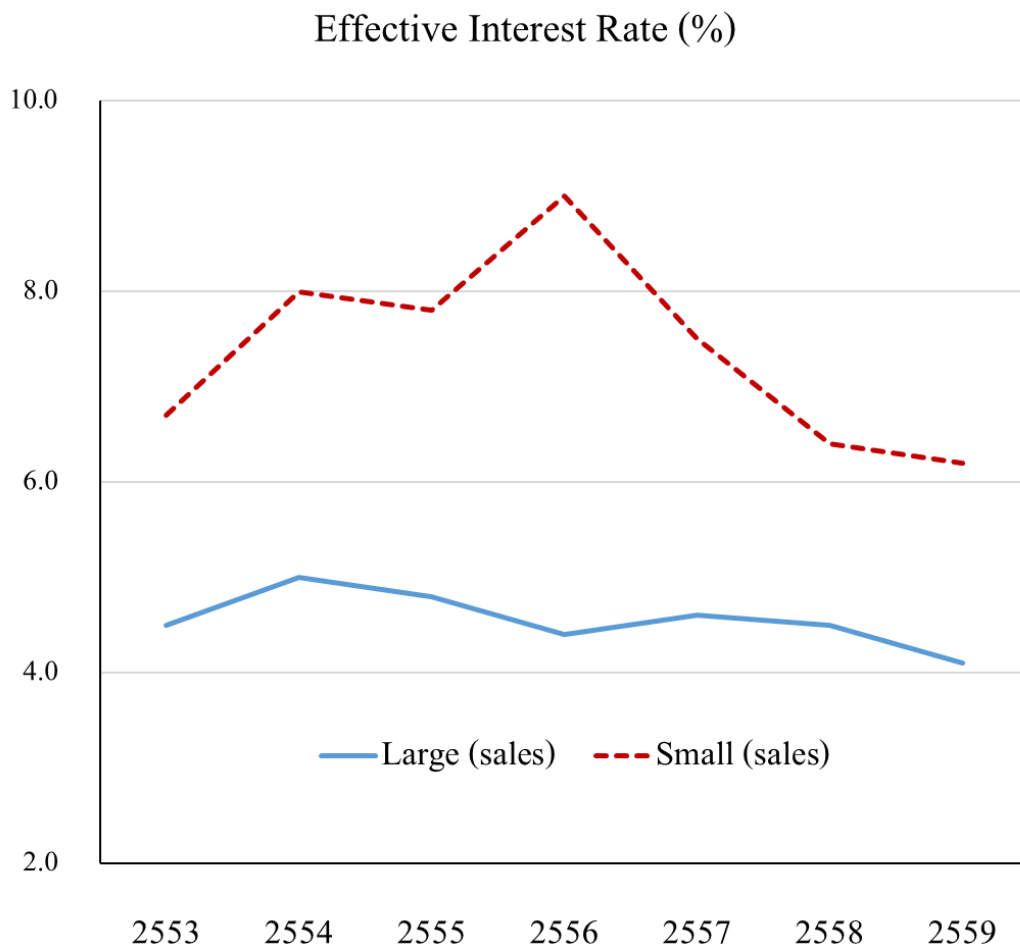
แผนภาพที่ ๔-๕ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (D/E Ratio) ของนิติบุคคล แยกตามขนาด

การทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

จากข้อมูลงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนจำนวน ๖๓๗ บริษัทจากทั้ง SET และ MAI ตั้งแต่ช่วงปี ๒๕๕๓ – ๒๕๕๘ พบว่าบริษัทที่มีขนาดรายรับต่ำสุด ๒๐% แรกจะมีอัตราดอกเบี้ยจ่ายที่แท้จริงสูงกว่าบริษัทที่มีขนาดรายรับสูงสุด ๒๐% แรก (แผนภาพที่ ๔-๑๐) อย่างไรก็ตามพบว่าในช่วงระยะหลังในช่วงปี ๒๕๕๗ – ๒๕๕๘ พบว่าส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยจ่ายของทั้ง ๒ กลุ่มนั้นแคบลง

แผนภาพที่ ๔-๑๐ อัตราดอกเบี้ยจ่ายที่แท้จริง (Effective Interest Rate) ของนิติบุคคล
แยกตามขนาด

ขณะที่จากการนำข้อมูลดังกล่าวมาทดสอบผ่าน Fixed Effect Panel Data Regression จะพบว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่มีรายรับสูงสุด ๒๐% แรกจะมีภาระดอกเบี้ยจ่ายที่แท้จริงต่ำกว่าบริษัทอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ในทางกลับกันบริษัทที่มียอดขายต่ำที่สุด ๒๐% จะมีภาระดอกเบี้ยจ่ายที่แท้จริงสูงกว่าบริษัทขนาดใหญ่ นอกจากนี้สำหรับตัวแปรอื่นๆ พบว่าผลการทดสอบค่อนข้างสอดคล้องกับการศึกษาของ เชาวน์ เก่งชน และคณะฯ (๒๕๕๗) ที่พบว่าในบริษัทที่มีการขยายของสินทรัพย์มาก และมีอัตราการทำกำไรจากการดำเนินงานที่ดีจะมีแนวโน้มที่จะจ่ายอัตราดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำลงอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่อัตรากำไรจากการดำเนินงานและต้นทุนทางการเงิน ที่วัดจากอัตราดอกเบี้ยพันธบัตรที่ปรับตามระดับความเสี่ยง (Rating) ของบริษัทที่มีความสัมพันธ์เป็นบวกกับอัตราดอกเบี้ยจ่ายอย่างมีนัยสำคัญที่ ๑๐% และ ๑% ตามลำดับ

ขณะที่ในระดับอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ไม่ได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นอุตสาหกรรมสื่อฯ ที่มีระดับอัตราดอกเบี้ยจ่ายสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญจากการลงทุนธุรกิจที่วิดิจิตอลที่มีความเสี่ยงและเงินลงทุนสูง ขณะที่อุตสาหกรรมที่มีอัตราดอกเบี้ยจ่ายที่แท้จริงต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญได้แก่ก่อสร้างอิมทรัพย์ที่มักมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน และอุตสาหกรรมด้านสาธารณสุขโลกที่อาจจะมีความเสี่ยงทางธุรกิจค่อนข้างต่ำ

$$\begin{aligned}
 Eff\ Int_{n,t} = & \alpha + \sum_{i=0}^1 \beta_{1i} Cost\ of\ Debt_{n,t-i} + \sum_{i=0}^1 \beta_{2i} Asset\ Growth_{n,t-i} \\
 & + \sum_{i=0}^1 \beta_{3i} ROIC_{n,t-i} + \sum_{i=0}^1 \beta_{4i} Operating\ Margin_{n,t-i} + DL \\
 & + DS + \sum_{k=1}^n D_k + \varepsilon_t
 \end{aligned}$$

(๔)

ตารางที่ ๔-๒ ผลการทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็กผ่าน Fixed Effect Panel Data Regression

Effective Interest Rate	Beta (β_i)	P-value	Significant
Cost of debt			
t	0.3125	0	***
t-1	0.3733	0	***
Change in Fixed Asset			
t	-0.0001	0.12	
t-1	0.0000	0.51	
ROIC			
t	0.0025	0.51	
t-1	-0.0069	0.12	
Operating Margin			
t	-0.0005	0.07	*
t-1	0.0000	0.98	
Dummy			
Large	-0.6064	0.03	**
Small	1.3329	0	***
Industry			

Capital Goods	-1.1222	0.22

๔๐

ตารางที่ ๔-๒ ผลการทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็กผ่าน

Fixed Effect Panel Data Regression (ต่อ)

Effective Interest Rate	Beta (β_i)	P-value	Significant
Commercial & Professional			
Service	-0.8503	0.46	
Consumer Durables & Apparel	-0.5100	0.63	
Consumer Services	-1.3910	0.22	
Energy	-1.0790	0.34	
Food & Staples Retailing	1.8461	0.27	
Food Beverage & Tobacco	-1.4676	0.13	
Health Care Equipment & Service	-0.7970	0.48	
Household & Personal Products	-0.1723	0.92	
Materials	-0.7167	0.44	
Media	1.9016	0.08	*
Pharmaceuticals, Biotechnology	-3.5649	0.28	
Real Estate	-2.3346	0.01	**
Retailing	-0.8306	0.46	
Semiconductors & Semiconductor	-1.9176	0.64	
Software & Services	1.6950	0.16	

Technology Hardware & Equipment -0.3883 0.72

๔๑

ตารางที่ ๔-๒ ผลการทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็กผ่าน Fixed Effect Panel Data Regression (ต่อ)

Effective Interest Rate	Beta (β_i)	P-value	Significant
Telecommunication Services	-0.1300	0.92	
Transportation	-0.9503	0.4	
Utilities	-2.2802	0.05	*
Intercept	4.3551	0	***

* นัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** นัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** นัยสำคัญที่ระดับ 1%

ผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำในแง่ของการจัดการต้นทุนทางภาษี

ผลจากการศึกษาด้วย Fixed Effect Panel Data Regression ออกมาสอดคล้องกับทฤษฎีและสมมติฐานโดยพบว่าการใช้ Leverage และจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้นจะช่วยลดภาระทางภาษีได้อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับนัยสำคัญ ๑% โดยพบว่าบริษัทที่มีขนาดสินทรัพย์ใหญ่สุด ๒๐% แรกจะมีระดับอัตราภาษีที่ต่ำกว่าบริษัทอื่นอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับหลักการบัญชีและการเงิน เพราะมีการตัดค่าเสื่อมราคาที่สูงกว่า โดยในแบบจำลองดังกล่าวจะให้ความสำคัญกับการเพิ่ม Leverage ซึ่งพบว่า การเพิ่ม Leverage ในบริษัทขนาดใหญ่ นั้นไม่มีนัยสำคัญต่อการลดอัตราภาษี ในทางกลับกันการเพิ่ม Leverage ในบริษัทขนาดเล็กนั้นจะมีนัยสำคัญในการลดภาระภาษีเพิ่มเติมได้ในอัตราเร่งที่มากกว่าบริษัททั่วไป ทั้งนี้ อาจสะท้อนได้ว่าบริษัทขนาดเล็กยังสามารถใช้ Leverage ในระดับที่เหมาะสมได้เมื่อเทียบกับบริษัทขนาดใหญ่ เนื่องจากอาจจะมีข้อจำกัด อาทิ ประสิทธิภาพการบริหารหรือการเข้าถึงเงินทุน

$$\begin{aligned}
 \text{Eff tax}_{i,t-1} = & \alpha + \beta_1 \text{Eff Int}_{i,t-1} + \beta_2 \ln(\text{Sales})_{i,t-1} + \beta_3 \text{Operating Margin}_{i,t-1} \\
 & + \beta_4 \text{Lev}_{i,t-1} + \beta_5 \text{Change Lev}_{i,t-1} + \beta_6 \text{Change Lev}_{i,t-1} \cdot \text{AL} \\
 & + \beta_7 \text{Change Lev}_{i,t-1} \cdot \text{AS} + \text{AL} + \text{AS} + \varepsilon_t
 \end{aligned}$$

(๕)

ตารางที่ ๔-๓ ผลการทดสอบต้นทุนทางภาษีระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็กผ่าน Fixed Effect Panel Data Regression

	Effective Interest Rate	Beta (β_i)	P-value	Significant
Eff Int				
L1.		-0.0280	0.0000	***
ln(Sales)				
L1.		0.6490	0.0000	***
Operating Margin				
L1.		0.0000	0.2850	
Leverage Level				
L1.		-0.0150	0.0000	***
Change in Leverage				
Overall		-0.0150	0.0000	***
For Large		0.0020	0.6760	
For Small		-0.0090	0.0050	***

ตารางที่ ๔-๓ ผลการทดสอบต้นทุนทางภาษีระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็กผ่าน Fixed Effect Panel Data Regression (ต่อ)

Effective Tax Rate	Beta (β_i)	P-value	Significant
Size Dummies			
Large	-2.0270	0.0000	***
Small	0.1520	3.6400	
Intercept			
Intercept	2.6320	0.0430	**
Fixed Effect			
sigma_u	6.6740		
sigma_e	5.3230		
rho	0.6110		
F test that all $u_i=0$: F(13204, 44429) = 5.65 Prob > F = 0.0000			

* นัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** นัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** นัยสำคัญที่ระดับ 1%

ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผลจากประสิทธิภาพการบริหารที่น้อยกว่าหรือปัญหาจากข้อจำกัดการเข้าถึงเงินกู้ของ SMEs ย่อมส่งผลเสียต่อภาพรวมในแง่การพัฒนาของเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในด้านประสิทธิภาพการบริหาร ซึ่งอาจนำไปสู่ความสามารถด้านการแข่งขัน ถ้าหากความเหลื่อมล้ำดังกล่าวมีมากขึ้นก็จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศและลดความเหลื่อมล้ำ เพราะ SMEs ถือว่ามีสัดส่วนและความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยค่อนข้างสูง

ทั้งนี้ จากศึกษาพบว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีทิศทางเพิ่มขึ้นในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา ทั้งยังเพิ่มขึ้นในเกือบทุกกลุ่มอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ยังพบว่าความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือเงินกู้ยืมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเหลื่อมล้ำของนิติบุคคลในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นในด้านมาก่อนและภาวะดอกเบี้ยจ่ายที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยของผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยต่างๆที่ผ่านมา จึงอาจกล่าวได้ว่าหากผู้กำหนดนโยบาย หรือหน่วยงานภาครัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถผลักดันให้ผู้ประกอบการ SMEs สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น และ/หรือ มีต้นทุนทางการเงินลดลง ก็จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำกับบริษัทขนาดใหญ่ลงได้ นอกจากนี้ การที่ผู้ประกอบการ SMEs สามารถเพิ่ม Leverage หรือก่อนี้ได้มากขึ้น จะยังสามารถช่วยลดภาระทางภาษีลงได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็จะช่วยให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำกับบริษัทขนาดใหญ่กลับธุรกิจ SMEs แคบลงได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลในเชิงบวกต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ SMEs ทั้งจะช่วยหนุนการพัฒนาของเศรษฐกิจไทยให้เติบโตได้อย่างแข็งแกร่งต่อไป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

จากผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ พบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าผู้ประกอบการนิติบุคคลไทยนั้นกำลังเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำ อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่รุนแรงขึ้นในเกือบทุกธุรกิจ โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจการเงิน การโทรคมนาคม และการผลิต ที่เป็นภาคธุรกิจที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุด ส่วนภาคการเกษตร การประมง การประปา และการก่อสร้าง มีความเหลื่อมล้ำน้อยที่สุด ขณะที่ผลการศึกษาทางเศรษฐมิติ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) นั้นประกอบด้วย

๑. ขนาดของบริษัท
๒. ต้นทุนทางการเงิน
๓. อัตรากำไรจากการดำเนินงาน
๔. อัตราการขยายตัวของสินทรัพย์
๕. อัตราการทำกำไรจากการดำเนินงาน

ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวนี้ ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ โดยพบว่าผู้ประกอบการรายใหญ่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายกว่า ทั้งยังมีต้นทุนที่ถูกกว่าผู้ประกอบการรายเล็ก ซึ่งหมายถึงธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทยทั้งในแง่ของจำนวนผู้ประกอบการและเป็นแหล่งจ้างงานหลักของประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เรื้อรังมานานของภาคธุรกิจของไทย ที่ต้องเผชิญกับความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการแต่ละราย อีกทั้งยังมีแนวโน้มว่าความเหลื่อมล้ำดังกล่าวนี้จะมีความรุนแรงมากขึ้นอีกในอนาคต ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ธนาคารมีต้นทุนในการประเมินความเสี่ยงสูง ในขณะที่ SMEs ส่วนใหญ่

ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน อีกทั้งไม่มีประวัติการกู้ยืมหรือมีประสบการณ์หรืออายุบริษัทน้อย ทำให้ธนาคารต้องเรียกดอกเบี้ยในอัตราสูง ทำให้ต้นทุนทางการเงินของ SMEs สูงเกินกว่าระดับความเสี่ยงที่แท้จริงของธุรกิจ ซึ่งเป็นอุปสรรค และอาจซ้ำเติมความเปราะบางของธุรกิจ SMEs และในทางกลับกัน ผู้ประกอบการรายใหญ่กลับสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่าย ทั้งยังอาจไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ในการค้ำประกัน เนื่องจากผลการดำเนินงานมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ ทำให้สถาบันการเงินต่างแข่งขันกันปล่อยกู้ ทำให้ผู้ประกอบการรายใหญ่จึงมักมีต้นทุนทางการเงินต่ำ ซึ่งจากผลการศึกษาที่ตอบย้ว่าบริษัทขนาดใหญ่จะได้ประโยชน์มากกว่าบริษัทขนาดเล็กทำให้ระดับความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น

ในทางกลับกัน หากประเทศไทยสามารถผลักดันให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของธุรกิจทุกประเภท/ทุกขนาด หรือสามารถสร้างนวัตกรรม/ให้ความช่วยเหลือธุรกิจขนาดเล็ก โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น ด้วยต้นทุนที่ต่ำลง ก็จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการดำเนินธุรกิจลงได้เช่นกัน แม้ในช่วงที่ผ่านมาจะพบว่าส่วนต่างระหว่างต้นทุนทางการเงินของธุรกิจขนาดเล็กกับธุรกิจขนาดใหญ่จะมีแนวโน้มลดลง แต่ธุรกิจขนาดเล็กยังเผชิญกับต้นทุนทางการเงินที่สูงกว่าอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

๑. ผลการศึกษาเรื่องระดับความเหลื่อมล้ำ ในการศึกษาเรื่องความเหลื่อมล้ำก่อนหน้านี้ไม่ได้มีระดับถึงระดับความเหลื่อมล้ำในด้านเข้าถึงแหล่งเงินทุน แต่มีการศึกษาในแง่ของรายได้และการบริโภค อาทิ วีรชาติ กิเลนทอง (๒๕๕๗) ซึ่งพบว่าความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของไทยอยู่ในระดับที่สูงแต่ไม่ได้เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามในการศึกษาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจก่อนหน้านี้ อาทิ ของ เชาว์ เก่งชน และคณะ (๒๕๕๗) ได้มีการระบุว่าบริษัทขนาดใหญ่มีความได้เปรียบบริษัทขนาดเล็กในด้านการเข้าถึงเงินทุน แต่ไม่ได้มีระดับถึงระดับความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในแง่ของพลวัต ซึ่งในงานศึกษาครั้งนี้พบว่าความเหลื่อมล้ำในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมาไม่เพิ่มมากขึ้น และในแต่ละอุตสาหกรรม มีความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้น/ลดลง และมีระดับความเหลื่อมล้ำที่แตกต่างกัน

๒. ผลการศึกษาด้านความเหลื่อมล้ำในแง่ต้นทุนทางการเงิน ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เซาว์ เก่งชน และคณะ (๒๕๕๗) โดยพบว่าอัตราดอกเบี้ยจ่ายที่แท้จริงในกลุ่มรายได้น้อยสูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูงอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ได้เพิ่มการศึกษาระดับอุตสาหกรรมเข้าไปเพิ่มเติม แต่ทั้งนี้ไม่ได้พบความแตกต่างระหว่างอุตสาหกรรมมากนัก

๓. ผลการศึกษาด้านความเหลื่อมล้ำในมุมมองของภาษี ผลจากการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนผลการศึกษาดังกล่าว โดยพบว่าบริษัทขนาดเล็กยังสามารถเพิ่มระดับการใช้หนี้สินเพื่อลดอัตราภาษีที่แท้จริงได้ ซึ่งอาจจะแสดงโดยนัยว่า การบริหารจัดการโครงสร้างเงินทุนในบริษัทขนาดเล็ก ยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ และ/หรือ ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ซึ่งสนับสนุนผลการศึกษาของ Chen and Lai (2012), Edwards, Schwab and Shevlin (2016) และ Dyreng and Markle (2016) ที่พบว่าในบริษัทที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน จะมีแนวโน้มใน “การเลี่ยงภาษี” หรือ มี “การจัดการภาษีในรูปแบบเชิงรุก” มากกว่าบริษัทที่มีข้อจำกัดทางการเข้าถึงเงินทุนน้อย ทำให้จำเป็นต้องลดต้นทุนและนำเงินมาจัดการหมุนเวียนด้วยวิธีการอื่น

ดังนั้น อาจนำไปสู่ปัญหาในอนาคตของภาครัฐในการเก็บรายได้ภาษีได้ ซึ่งปัญหาการเก็บรายได้ของภาครัฐนั้น ถือเป็นโจทย์ใหญ่ที่อาจนำไปสู่ปัญหาความมั่นคงและความยั่งยืนของการคลังด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อจำกัดด้านข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ในการศึกษาครั้งนี้ พบข้อจำกัดด้านข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยเฉพาะข้อมูลที่นำมาใช้ในการคำนวณ Gini Coefficient และที่ใช้สำหรับการศึกษาถึงความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เป็นข้อมูลงบการเงินที่ได้จากฐานข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งแม้จะเป็นข้อมูลที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการ SMEs ได้ดีกว่าการใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในงานศึกษาของ เซาว์ เก่งชน และคณะ (๒๕๕๗) แต่ข้อมูลดังกล่าวก็มีข้อจำกัดอยู่มาก เนื่องจากเป็นงบการเงินที่นำเสนอสรรพากร ซึ่งส่วน

ใหญ่มักจะไม่ใช่การดำเนินธุรกิจที่แท้จริง อาทิ มีการบันทึกรายได้ต่ำกว่าความเป็นจริง หรือ บันทึกต้นทุนสูงกว่าความเป็นจริง หรือไม่ยื่นงบการเงินภายในระยะเวลาที่กำหนด อีกทั้งข้อมูลงบการเงินดังกล่าวแม้จะมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่เป็นงบที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ หรือไม่ถูกต้องตามมาตรฐานบัญชี ทำให้ข้อมูลหลังจากการคัดกรองแล้วเหลือจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันรัฐบาลและภาคส่วนต่างๆ อาทิ ธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารพาณิชย์ไทย ต่างสนับสนุนให้ผู้ประกอบการ SMEs ทำ “บัญชีเล่มเดียว” โดยมีจุดประสงค์เพื่อต้องการให้ผู้ประกอบการ SMEs จัดทำงบการเงินสะท้อนสภาพที่แท้จริงของกิจการ สร้างมาตรฐานงบการเงินของ SMEs และความโปร่งใสในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ผู้ประกอบการ SMEs สามารถเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ได้ง่ายขึ้นแล้ว จะยังช่วยให้ข้อมูลที่นำส่งสรรพากรมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น และนำมาวิเคราะห์ในการศึกษาครั้งต่อไปได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือมากขึ้น

๒. ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน จากผลการศึกษาที่พบว่า บริษัทขนาดใหญ่สามารถเข้าถึงเงินกู้ยืมหรือก่อกำหนดสินได้ง่ายกว่าบริษัทขนาดเล็ก หรือผู้ประกอบการ SMEs ซึ่งแม้จะสะท้อนภาพความความเหลื่อมล้ำของธุรกิจที่ชัดเจน แต่ในทางกลับกัน ก็ถือเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับผู้กำหนดนโยบาย โดยเฉพาะจากภาครัฐ ที่ต้องการแก้ไขปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำในการทำธุรกิจของภาคเอกชน โดยสามารถให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือกลุ่มผู้ประกอบการ SMEs ให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่าย และเป็นธรรมมากขึ้น อาทิ การใช้เครื่องมือต่างๆ ของภาครัฐ เช่น สถาบันการเงินเฉพาะกิจของภาครัฐ เช่น ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ชพว.) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ธสน.) และบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) เป็นต้น เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือกลุ่มผู้ประกอบการ SMEs ให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น

นอกจากนี้ ภาครัฐยังสามารถส่งเสริมการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ SMEs ให้สามารถแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้มากขึ้น ผ่านหน่วยงานที่มีอยู่ คือสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ในการให้ความรู้ ข้อมูลต่างๆ รวมถึงการผลักดันการ

ดำเนินธุรกิจผ่าน Digital Platform การขยายช่องทางการตลาดผ่าน E-Commerce การสนับสนุน การซื้อขายผ่านระบบ E-Payment ที่นอกจากจะช่วยลดต้นทุนการดำเนินธุรกิจ เพิ่มช่องทางในการ ขายสินค้า/บริการให้กับบรรดาผู้ประกอบการแล้ว ยังถือเป็นการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จะช่วย ให้ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการลดลง เนื่องจากปัญหาหนึ่งที่ส่งผล ให้ผู้ประกอบการ SMEs เข้าถึงเงินทุนยาก หรือต้องเผชิญต้นทุนทางการเงินที่มากกว่าธุรกิจขนาด ใหญ่ เนื่องจากธนาคารหรือแหล่งเงินทุนขาดข้อมูลสำหรับนำมาวิเคราะห์ถึงความสามารถในการ ดำเนินธุรกิจ ทั้งยังมีความยากลำบากในการตรวจสอบบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs ทำให้ จำเป็นต้องเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกัน หรือดอกเบี้ยในอัตราสูง เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ ผู้ประกอบการ SMEs เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างยากลำบาก โดยเฉพาะในกลุ่มที่ขาดหลักทรัพย์ ค้ำประกัน ดังนั้น หากภาครัฐสนับสนุนให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อโดยใช้ ฐานข้อมูล (Information lending) ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการดำเนินธุรกิจผ่าน Digital Platform ดังกล่าว เช่น ข้อมูลยอดขาย ข้อมูลการชำระเงิน ข้อมูลการใช้ไฟฟ้า รวมถึงข้อมูลการทำธุรกรรม ต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้ประกอบการ SMEs ที่เกิดขึ้นจริง และเชื่อถือได้ ซึ่งจะ ช่วยลดต้นทุนในการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ของธนาคาร จึงช่วยให้ผู้ประกอบการ SMEs เข้าถึงสินเชื่อได้ง่ายขึ้น และมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำลง ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความสามารถใน การแข่งขันของผู้ประกอบการ SMEs และลดความเหลื่อมล้ำลงได้

นอกจากความช่วยเหลือจากภาครัฐบาลแล้ว ผู้ประกอบการ SMEs เอง ก็จำเป็นต้อง มีการปรับตัวให้มีศักยภาพในการแข่งขันด้วย การดำเนินการด้านบัญชีให้เป็นมาตรฐานบัญชีเดียว เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้สถาบันการเงินมีข้อมูลที่ต้องการในการพิจารณาสินเชื่อให้แก่ SMEs การ ใช้เงินให้ถูกวัตถุประสงค์ก็เป็นเรื่องจำเป็น เพราะหลายครั้งผู้ประกอบการเองเมื่อได้เงินกู้มา มักจะมีการนำเงินกู้เหล่านั้น ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์เช่น นำเงินทุนหมุนเวียนไปใช้ลงทุนขยาย กิจการหรือไปลงทุนในกิจการอื่นซึ่งจะส่งผลเสียแก่กิจการเอง นำไปสู่ปัญหาเดิมๆที่ทำให้ SME หาแหล่งเงินกู้ได้ยากยิ่งขึ้นต้นทุนการเงินก็จะสูงขึ้นด้วย อันนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำที่มากยิ่งขึ้น ด้วย

๓. งานวิจัยนี้เป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้น ที่ให้ภาพบางแง่มุมเกี่ยวกับข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของผู้ประกอบการ SMEs ซึ่งอาจไม่สะท้อนภาพอย่างครอบคลุมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในทุกมิติของธุรกิจ เนื่องด้วยข้อจำกัดในด้านข้อมูล และจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าควรจะมีงานวิจัยที่ใช้ข้อมูลจาก บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (National Credit Bureau) ที่เป็นข้อมูลที่ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่ครบถ้วนที่สุด ทั้งยังเป็นข้อมูลที่มีความถี่สูงและเชื่อถือได้ หรือสามารถศึกษาลงลึกไปถึงข้อมูลระดับจุลภาค อาทิ การสำรวจเชิงลึก โดยติดตามสังเกตการณ์พัฒนาการของสถานะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบริษัท หรือรายบุคคล เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง เพื่อทำความเข้าใจถึงข้อจำกัดที่มีอยู่ การเปลี่ยนแปลงสถานะข้อจำกัดระหว่างเวลา และปัจจัยที่มีผลทำให้ข้อจำกัดนั้นผ่อนคลายลงหรือรุนแรงขึ้น ซึ่งการศึกษาจากบริษัทหรือบุคคลที่เผชิญข้อจำกัดในสถานการณ์จริง ย่อมทำให้สามารถเข้าใจสถานะข้อจำกัดที่แท้จริงได้ดีกว่าการศึกษาโดยใช้ตัวชี้วัดที่เป็นตัวแทนข้อจำกัดดังกล่าวผ่านข้อมูลในระดับภาพรวม (Aggregate Data) ซึ่งผลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในระยะต่อไปได้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๕)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.nesdb.go.th, ปี ๒๕๖๐.

เชาว์ เก่งชน พิมลวรรณ มหัจฉริยวงศ์ และ ชัญญุต์กษณ์ วัชรชัยสุรพล. “การลดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย (Mitigating of Financing Constraints in the Thai Banking System)”. บทความสัมมนาวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย ประจำปี ๒๕๕๗. ตุลาคม ๒๕๕๗.

วีระชาติ กิเลนทอง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ และสถาบันวิจัยเพื่อการประเมินและออกแบบนโยบาย (RIPED). บรรยายเรื่อง “บทบาทของการเงินต่อความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย (Finance and Inequality in Thailand)”. ณ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ๑๗ กันยายน ๒๕๕๗.

สุทธภา อมรวิวัฒน์. “Comment on Mitigation of Financing Constraints in the Thai Banking System”. บทความสัมมนาวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย ประจำปี ๒๕๕๗. ตุลาคม ๒๕๕๗.

ภาษาต่างประเทศ

Beck, Thorsten., Demirgüç-Kunt, Asli., Laeven, Luc., and Maksimovic, Vojislav. “The determinants of financing obstacles”, Journal of International Money and Finance. P.932-952, 2006.

Beck, Thorsten., Demirgüç-Kunt, Asli., and Peria, Maria S. M. “Bank Financing for SMEs Around the World: Drivers, Obstacles, Business Models, and Lending Practices.”, World Bank Policy Research Working Paper 4785, 2008.

- Beck, Thorsten., Demirgüç-Kunt, Asli., and Maksimovic, Vojislav. “Financial and Legal Constraints to Growth: Does Firm Size Matter?”, *The Journal of Finance* 60.1. : 137-177, 2005.
- Demirguc-Kunt and Maksimovic, Vojislav. “Law Finance and Firm Growth”, *The Journal of Finance*. 53.6 : 2107-2137, 1998.
- Heshmati, Almas. “Inequalities and Their Measurement”, IZA Discussion Paper No. 1219, 2004.
- Inessa, Love. “Financial Development and Financing Constraints: International Evidence from the Structural Investment Model”, *Review of Financial Studies*. vol.16, issue 3 : 765-791, 2003.
- Paulson, Anna, L., and Townsend, Robert. “Entrepreneurship and Financial Constraints in Thailand”, *Journal of Corporate Finance*. 10.2 : 229-262, 2004.
- Paulson, Anna, L., and Townsend, Robert. “Financial Constraints and Entrepreneurship: Evidence from the Thai Financial Crisis”, *Economic Perspectives*. 29.3 : 34-48, 2005.
- Punyasavatsut, Chaiyuth. “SME Access to Finance in Thailand in Charles Harvie, Sothea Oum and Dionius A. Narjoko editors”, *Small and Medium Enterprises (SMEs) Access to Finance in Selected East Asian Economies : ERIA Research Project Report 2010* no.14, 2011.
- Rajan, Raghuram, G., and Zingales, Luigi. “Financial Dependence and Growth”, *American Economic Review*. P.559-586, 1998.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นายวีระพงศ์ ศุภเศรษฐ์ศักดิ์

วัน เดือน ปีเกิด ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

การศึกษาปริญญาโท เศรษฐศาสตร์ (เศรษฐศาสตร์การเงิน) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประวัติการทำงาน บมจ.ธนาคารกรุงไทย

โดยย่อ

๒๕๕๕-ปัจจุบัน รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ผู้บริหารสายงาน
สายงานธุรกิจขนาดใหญ่ ๒

๒๕๕๑-๒๕๕๕ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่อาวุโส ผู้บริหารสายงาน
สายงานธุรกิจขนาดใหญ่ ๒

๒๕๕๑-๒๕๕๑ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ ผู้บริหารกลุ่ม
กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ๖

๒๕๕๖-๒๕๕๗ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ ผู้บริหารกลุ่ม
กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ๔

๒๕๕๔-๒๕๕๖ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ ผู้บริหารกลุ่ม
กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ๓

๒๕๕๓-๒๕๕๔ ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส ผู้บริหารกลุ่ม กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ๓

ตำแหน่งปัจจุบัน รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ผู้บริหารสายงาน สายงานธุรกิจขนาดใหญ่ ๒
บมจ.ธนาคารกรุงไทย

กรรมการและกรรมการบริหาร บริษัทหลักทรัพย์ เคที ซีมิโก้ จำกัด

กรรมการ บมจ. กรุงไทยพานิชประกันภัย

กรรมการ บริษัท ทางด่วนและรถไฟฟ้ากรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา เศรษฐกิจ

เรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและ
ขนาดย่อม (SMEs)

ผู้วิจัย นายวีระพงศ์ ศุภเศรษฐ์ศักดิ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ผู้บริหารสายงาน บมจ.ธนาคารกรุงไทย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความมั่นคงของประเทศเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญที่สุดของผู้นำหรือผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายในทุกประเทศ ทั้งความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเฉพาะ ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลกับความมั่นคงด้านอื่นๆ ซึ่งหากเศรษฐกิจเติบโตอย่างมั่นคงและเข้มแข็งก็จะช่วยหนุนสถานการณ์ทางการเมืองและสังคมให้มีความมั่นคงตาม ในทางกลับกัน หากเศรษฐกิจอ่อนแอและขาดเสถียรภาพ ก็อาจจะส่งผลให้เกิดความวุ่นวายทางการเมือง และปัญหาสังคมตามมา การสร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจ จึงมีความสำคัญอย่างมากในการบริหารประเทศ ซึ่งหน่วยธุรกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย คือ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยสะท้อนจากจำนวนผู้ประกอบการ SMEs ในปี 2559 ที่มีมากกว่า 3 ล้านราย ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 99.70 ของผู้ประกอบการทั้งหมด ทั้งยังเป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญที่สุด เนื่องจากมีการจ้างงานราว 11.75 ล้านคน หรือร้อยละ 78.48 ของการจ้างงานรวมทั้งประเทศ ขณะที่ GDP ของ SMEs มีมูลค่า 6.0 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42.2 ของ GDP รวมทั้งประเทศ ดังนั้น การส่งเสริมการดำเนินธุรกิจ เพิ่มความแข็งแกร่ง สนับสนุนศักยภาพในการแข่งขัน รวมถึงการแก้ปัญหาหรือลดอุปสรรคต่างๆ ในภาคธุรกิจ SMEs จึงเป็นโจทย์สำคัญยิ่งในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศของผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งแม้ธุรกิจ SMEs ไทยจะมีความสำคัญอย่างมากกับระบบเศรษฐกิจไทย แต่กลับต้องดำเนินธุรกิจท่ามกลางอุปสรรคต่างๆ อาทิ การแข่งขันที่รุนแรงทั้งจากผู้ประกอบการรายอื่น การถูกคุกคามโดยธุรกิจสมัยใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีสูงกว่า และต้องเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ซึ่งเป็นอุปสรรคและอาจส่งผลกระทบต่อเนื่องต่อระดับการลงทุน และการบริโภคภาคเอกชนของประเทศ

จากความสำคัญของการเข้าถึงเงินทุนของธุรกิจ SMEs นำไปสู่ความจำเป็นที่จะต้องศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในหลากหลายมิติ เพื่อการดำเนินนโยบายที่เหมาะสมและ

รอบด้าน อาทิ การศึกษาสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของภาคธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากดัชนีชี้วัดต่างๆ ตลอดจนความเหลื่อมล้ำที่แตกต่างกันในแต่ละขนาดธุรกิจและประเภทอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องศึกษาสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำเหล่านั้น รวมถึงผลที่ตามมาจากการศึกษาเชิงประจักษ์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยวัดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของนิติบุคคลไทย และศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคลไทย
2. วิเคราะห์ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยการทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เพื่อศึกษาถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ และศึกษาถึงผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเด็นของการเสียภาษีเงินได้
3. เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งทำการศึกษาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ของนิติบุคคลไทย โดยจะทำการศึกษาเฉพาะนิติบุคคลที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ เนื่องจากมีการเปิดเผยข้อมูลงบการเงินตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ/หรือกระทรวงพาณิชย์ โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์จะเป็นข้อมูลจากงบการเงินรายบริษัทของบริษัทจดทะเบียน ซึ่งเป็นข้อมูลรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 -2559 ที่รวบรวมไว้โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยข้อมูลที่จะนำมาใช้วัดการเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ของนิติบุคคลไทย คือ จำนวนดอกเบี้ยจ่ายเมื่อเทียบกับสินทรัพย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยประชากรได้แก่จำนวนผู้ประกอบการทั้งหมดที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา คือ ในช่วงปี

2550 – 2559 และกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยจะประกอบไปด้วยกลุ่มผู้ประกอบการนิติบุคคลจดทะเบียน (บจ.) ใน 13 หมวดกิจกรรมหลัก จำนวน 396,036 บริษัท ซึ่งในงานศึกษานี้จะใช้ Gini Coefficient มาประยุกต์ใช้ในการวัดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างผู้ประกอบการนิติบุคคลจดทะเบียน (บจ.) ในแต่ละอุตสาหกรรม

การทดสอบต้นทุนทางการเงินระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก งานวิจัยนี้จะนำข้อวิจารณ์ที่มีขึ้นต่อการทำงานของ เซาว์ และ คณะฯ (2557) มาปรับปรุงเพิ่มเติม โดยจะใช้ข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนใน SET และ mai จำนวน 637 บริษัท ในช่วงปี 2553 – 2559 ซึ่งคาบเกี่ยวชุดข้อมูลเดิมของ เซาว์ และ คณะฯ (2557) ความเหลื่อมล้ำในผู้ประกอบการนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จากข้อวิพากษ์ต่อ เซาว์ และ คณะฯ (2557) ที่ระบุว่าการใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อาจไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ดีในการชีวิตข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน เนื่องจากไม่ใช่กลุ่มบริษัทที่มีปัญหาในการเข้าถึงเงินทุนที่แท้จริง ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษาจากข้อมูลบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ โดยใช้ข้อมูลงบการเงินจากฐานข้อมูลของกรมการค้าภายในจำนวน 16,844 บริษัท ตั้งแต่ปี 2553 – 2559 ทั้งนี้จากการศึกษาหลายการศึกษาก่อนหน้านี้ ส่วนใหญ่ระบุว่าบริษัทขนาดเล็กจะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินกู้ยืมมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นในงานศึกษานี้จึงพยายามศึกษาเพิ่มเติมโดยการหาผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำดังกล่าว โดยมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบจากการใช้ประโยชน์จากหนี้สินเพื่อผลประโยชน์ในการจัดการบริหารภาษี (Tax Shield)

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ พบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าผู้ประกอบการนิติบุคคลไทยกำลังเผชิญปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทั้งยังมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นในเกือบทุกธุรกิจ โดยเฉพาะกลุ่มการเงิน โทรคมนาคม และการผลิตที่เป็นภาคธุรกิจที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุด ส่วนภาคการเกษตรและประมง การประปา และการก่อสร้าง มีความเหลื่อมล้ำน้อยที่สุด ขณะที่ผลการศึกษาทางเศรษฐมิติก็สามารถอธิบายได้ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าว ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการเข้าถึงเงินกู้ของผู้ประกอบการ โดยพบว่าผู้ประกอบการรายใหญ่ที่สามารถเข้าถึงเงินกู้ได้ง่ายกว่า ทั้งยังมีต้นทุนถูกกว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ส่วนหนึ่งเป็นผลจากธนาคารมีต้นทุนในการประเมินความเสี่ยงสูง ขณะที่ SMEs ส่วนใหญ่ระบบบัญชียังขาดความน่าเชื่อถือ ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน อีกทั้งไม่มีประวัติการกู้ยืมหรือมีประสบการณ์

หรืออายุบริษัทน้อย ทำให้ธนาคารต้องเรียกดอกเบี้ยในอัตราสูง ทำให้ต้นทุนทางการเงินของ SMEs สูงเกินกว่าระดับความเสี่ยงที่แท้จริงของธุรกิจ ซึ่งเป็นอุปสรรค และอาจซ้ำเติมความเปราะบางของธุรกิจ SMEs ในทางกลับกัน หากประเทศไทยสามารถผลักดันให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของธุรกิจทุกประเภท/ทุกขนาด หรือสามารถสร้างนวัตกรรม/ให้ความช่วยเหลือธุรกิจขนาดเล็ก โดยเฉพาะ SMEs ให้เข้าถึงเงินทุนได้ง่ายขึ้น ด้วยต้นทุนที่ต่ำลง ก็จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการดำเนินธุรกิจลงได้เช่นกัน แม้ในช่วงที่ผ่านมาจะพบว่าส่วนต่างระหว่างต้นทุนทางการเงินของธุรกิจขนาดเล็กกับธุรกิจขนาดใหญ่จะมีแนวโน้มลดลง แต่ธุรกิจขนาดเล็กยังเผชิญกับต้นทุนทางการเงินที่สูงกว่าอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาเรื่องระดับความเหลื่อมล้ำ ในการศึกษาเรื่องความเหลื่อมล้ำก่อนหน้าไม่ได้มีระดับถึงระดับความเหลื่อมล้ำในด้านเข้าถึงแหล่งเงินทุน แต่มีการศึกษาในแง่ของรายได้และการบริโภค อาทิ วีรชาติ กิเลนทอง (2557) ซึ่งพบว่าความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของไทยอยู่ในระดับที่สูงแต่ไม่ได้เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ดี ในการศึกษาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจก่อนหน้า อาทิ ของ เชาวน์ เก่งชน และคณะ (2557) ได้มีการระบุว่าบริษัทขนาดใหญ่มีความได้เปรียบบริษัทขนาดเล็กในด้านการเข้าถึงเงินทุน แต่ไม่ได้ระดับถึงระดับความเหลื่อมล้ำโดยเฉพาะในแง่ของพลวัต ซึ่งในงานศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่าความเหลื่อมล้ำในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้น และในแต่ละอุตสาหกรรม มีความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้น/ลดลง และมีระดับความเหลื่อมล้ำที่แตกต่างกัน

2. ผลการศึกษาด้านความเหลื่อมล้ำในแง่ต้นทุนทางการเงินในครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เชาวน์ เก่งชน และคณะ (2557) โดยพบว่าอัตราดอกเบี้ยจ่ายที่แท้จริงในกลุ่มรายได้น้อยสูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูงอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ดี ในการศึกษาครั้งนี้ได้เพิ่มการศึกษาระดับอุตสาหกรรมเข้าไปเพิ่มเติม แต่ทั้งนี้ไม่ได้พบความแตกต่างระหว่างอุตสาหกรรมมากนัก

3. ผลการศึกษาด้านความเหลื่อมล้ำในมุมมองของภาษี ผลจากการศึกษาค้นคว้าสนับสนุนผลการศึกษาดังกล่าว โดยพบว่าบริษัทขนาดเล็กยังสามารถเพิ่มระดับการใช้หนี้สินเพื่อลดอัตราภาษีที่แท้จริงได้ ซึ่งอาจจะแสดงโดยนัยว่า การบริหารจัดการ โครงสร้างเงินทุนในบริษัทขนาดเล็ก ยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ และ/หรือ ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ซึ่งสนับสนุนผลการศึกษาของ Chen and Lai (2012), Edwards, Schwab and Shevlin (2016) และ Dyreng and Markle (2016) พบว่าในบริษัทที่มีข้อจำกัดในการ

เข้าถึงเงินทุน จะมีแนวโน้มใน “การเลี้ยงภายใน” หรือ มี “การจัดการภายในรูปแบบเชิงรุก” มากกว่าบริษัทที่มีข้อจำกัดทางการเข้าถึงเงินทุนน้อย ทำให้จำเป็นต้องลดต้นทุนและนำเงินมาจัดการหมุนเวียนด้วยวิธีการอื่น ดังนั้น อาจนำไปสู่ปัญหาในอนาคตของภาครัฐในการเก็บรายได้ภาษีได้ ซึ่งปัญหาการเก็บรายได้ของภาครัฐนั้น ถือเป็นโจทย์ใหญ่ที่อาจนำไปสู่ปัญหาความมั่นคงและความยั่งยืนของการคลังด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยบริษัทขนาดใหญ่สามารถเข้าถึงเงินกู้ยืมหรือก่อหนี้สินได้ง่ายกว่าบริษัทขนาดเล็ก หรือผู้ประกอบการ SMEs ซึ่งสะท้อนภาพความเหลื่อมล้ำของธุรกิจที่ชัดเจน ภาครัฐควรเข้ามาช่วยเหลือให้ผู้ประกอบการ SMEs ให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายโดยการให้สินเชื่อผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เช่น ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ธสน.) และบรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) ให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงผลักดันให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อแก่ SMEs ให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังต้องใช้เครื่องมือต่างๆ ของภาครัฐ ส่งเสริมการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ SMEs ให้สามารถแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้มากขึ้น สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ทำหน้าที่ให้ความรู้และข้อมูลต่างๆ กับ SMEs อย่างต่อเนื่อง การผลักดันการค้าผ่าน Digital Platform การขยายช่องทางการตลาดผ่าน E-Commerce การสนับสนุนการซื้อขายผ่านระบบ E-Payment เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะช่วยลดต้นทุนการค้าเสริมธุรกิจ เพิ่มช่องทางการขายสินค้าแล้วยังเป็นการเสริมสร้างให้มีการเข้าถึงเงินทุนได้มากยิ่งขึ้นและนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำได้ดียิ่งขึ้น ผู้ประกอบการเองก็ต้องมีการปรับตัว มีระบบบัญชีที่เชื่อถือได้ มีการใช้เงินทุนให้ถูกวัตถุประสงค์ซึ่งจะทำให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากยิ่งขึ้น

งานวิจัยนี้เป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้น ซึ่งอาจไม่สะท้อนภาพอย่างครอบคลุมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในทุกมิติของธุรกิจ เนื่องด้วยข้อจำกัดในด้านข้อมูล และจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าควรจะมีงานวิจัยที่ใช้ข้อมูลจาก บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (National Credit Bureau) ที่เป็นข้อมูลที่ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่ครบถ้วนที่สุด ทั้งยังเป็นข้อมูลที่มีความถี่สูงและเชื่อถือได้ หรือสามารถศึกษาลงลึกไปถึงข้อมูลระดับจุลภาค ซึ่งผลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในระยะต่อไปได้ดียิ่งขึ้น